

Glazba i sukob : slučaj Sjeverne Irske

Milak, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:926425>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

Ines Milak

Glazba i sukob: slučaj Sjeverne Irske

Diplomski rad

Mentori:

dr.sc. Jasmina Božić, izv. prof.

dr.sc. Mirko Bilandžić, red. prof.

Zagreb, 2024.

Sadržaj:

I. DIO	1
1. OPĆI UVOD U TEMU	1
2. POVIJESNI PRIKAZ.....	1
3. TEORIJSKI OKVIR.....	10
4. PRIKAZ POSTOJEĆIH ISTRAŽIVANJA.....	14
II. DIO	19
1. PREDMET ISTRAŽIVANJA	19
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	19
3. ANALIZA	20
3.1. LJUBAV.....	20
3.2 NADA	24
3.3. PONOS.....	27
3.4. STRAH.....	30
4. REZULTATI I RASPRAVA	33
5. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA.....	39
6. ZAKLJUČAK	40
LITERATURA:.....	41
PRILOZI.....	44
SAŽETAK.....	46
SUMMARY	47

I. DIO

1. OPĆI UVOD U TEMU

U ovome diplomskom radu analizirat ćemo povezanost glazbe i sukoba na primjeru sjevernoirskog sukoba poznatog pod imenom *The Troubles* ili Nevolje. Glavna istraživačko pitanje je na koji način tekstovi pjesama doprinose stvaranju kolektivnih emocija i koja je uloga tih emocija u kontekstu sukoba. Metodološki pristup kojim se služimo je kvalitativna analiza sadržaja tekstova uglazbljenih pjesama koje su povezane sa sjevernoirskim sukobom. Glavna teorijska okosnica rada su pristupi sociologije emocija koji se odnose na teorije identiteta i teoriju interakcijskih rituala.

Nakon uvodnog dijela koji se odnosi na povijesnu pozadinu sjevernoirskog sukoba i objašnjenja glavnih teorijskih okosnica rada, slijede rezultati postojećih istraživanja koja se odnose na proučavanje kolektivnih emocija općenito, uloge glazbe u društvenim odnosima općenito, kao i dosadašnja istraživanja koja su se bavila povezanošću glazbe i sjevernoirskog sukoba. U drugom dijelu rada nalaze se rezultati analize; detaljno se analizira najprisutnije emocije u pjesmama republikanske, odnosno lojalističke tradicije i njihovu funkciju u društvenim odnosima. S obzirom na to u završnom dijelu rada donose se zaključci o tome na koji način određeni repertoar pjesama učvršćuje identitet i pomaže u interakcijskim ritualima te na koji je način to povezano s ovim sukobom ili sukobima općenito.

2. POVIJESNI PRIKAZ

Ovaj diplomski rad bavi se sukobom u Sjevernoj Irskoj poznatog pod imenom Nevolje. Radi se o sukobu između dvije zajednice koje žive na tom prostoru, protestanata (unionista/lojalista) i katolika (republikanaca/nacionalista). Taj sukob počiva na dugoj povijesti britansko-irskih odnosa, a ovaj se rad odnosi na vremensko razdoblje od 1969. godine, kada počinje val nasilnih sukoba katoličkog i protestantskog stanovništva, pa do 1998. godine kada je potpisan mirovni Sporazum na Veliki petak (*Good Friday Agreement*).

Povijesna ishodišta sukoba sežu još u 12. stoljeće kada je keltska Irska izgubila neovisnost uslijed osvajanja normansko-engleskih vladara 1169. godine. U razdoblju do 1608. do 1610. Engleska počinje provoditi politiku zvanu *plantation*, odnosno čišćenje i raseljavanje irskog

stanovništva i naseljavanja engleskih i škotskih saveznika kako bi se smanjio utjecaj irske kulture, ali i kako bi se spriječilo ujedinjavanje Iraca i susjednih katoličkih zemalja (Meulemans, 2013: 90-92). Ta će politika postati izvor svih kasnijih sukoba. Već tada protestanti postaju moćna manjina naspram katoličkog domaćeg stanovništva. Tijekom 17. stoljeća dolazi do pobuna katolika i pokolja protestanata, zbog čega dolazi do uvođenja kaznenih zakona protiv katolika, kojima je formalizirana prednost protestanata u obnašanju političkih i ekonomskih funkcija, a protestantska hegemonija održava se nasiljem i zastrašivanjem (Kennedy-Pipe, 2014: 8, Meulemans, 2013: 94-96). Katolici 1641. podižu Veliki ustanak (*Great Rising*) tijekom kojeg je ubijeno oko četiri tisuće protestanata što postaje podloga za stvaranje narativa i slike o ugroženosti protestantske zajednice koja treba strahovati od napada katolika i koja treba čuvati i civilizirati irsku zemlju (Bilandžić, 2005:74). Tijekom vladavine engleskog političara Olivera Cromwella došlo je do okrutnih osvetničkih pohoda protiv katolika i nastavilo se oduzimanje imovine pa je tada i u katoličkoj zajednici došlo do razvijanja sličnog narativa o mučeništvu (Bilandžić, 2005:74). Kada je katolički kralj James II. Stuart oformio Parlament u Dublinu i naredio vraćanje zemlje katolicima, protestanti iz Derryja i Enniskillena su se pobunili na što je on odgovorio napadima na Derry. Tijekom opsade Derryja grad su od katoličkog kralja branili protestantski šegrti. U pomoć protestantima došao je protestantski kralj William of Orange koji je prethodno svrgnuo Jamesa Stuarta s engleskog prijestolja. Tijekom te opsade nastala je krilatica *No surrender* (Nema predaje) upravo zato što su protestantski šegrti odolijevali napadima katolika, ali i zahtjevima protestantskog upravitelja grada Roberta Lundyja koji je pozivao na predaju. Kralj William je nakon dolaska u Irsku pobijedio kralja Jamesa u bitci na Boyneu 1690., a zatim i 12. srpnja 1691. kod Aughrima čime je protestantska dominacija učvršćena i osigurana (Bilandžić, 2005:76, Kennedy-Pipe, 2014:9). Krilatica *No surrender*, kralj William i bitka kod Boynea postat će jedni od najvažnijih simbola i ostati u upotrebi sve do danas.

Krajem 18. stoljeća nastaje Društvo ujedinjenih Iraca, organizacija koja se zalaže za irsku samostalnost od engleske krune, a u čast kralja Williama 1795. oformljen je Narančasti red, odnosno *Orange Order*, organizacija koja je pružala potporu Velikoj Britaniji i kralju. Nakon Velikog ustanka 1798. koji je predvodio Wolfe Tone, vođa Društva ujedinjenih Iraca, britanska Vlada stvara uniju Britanije i Irske Zakonom o ujedinjenju 1801. godine. Tijekom 19. stoljeća počinju se razvijati pokreti za irsku samoupravu (*Home Rule*) koji predvode Irci i katolici (nacionalisti i republikanci) protiv kojih se bore protestanti koji nastoje zadržati veze

s britanskom unijom i ostaju odani britanskoj kruni (zbog čega se nazivaju lojalisti i unionisti) (Kennedy-Pipe, 2014: 10; Pietzonka, 2013:51, 91).

Razdoblje između 1845. i 1852. obilježila je Velika glad, epidemija tifusa i kolere i masovna emigracija. Sve je ovo uz diskriminaciju katoličkog stanovništva i revolucionarne pokrete diljem Europe potaklo jačanje nacionalističkog pokreta, odnosno težnje za samoupravom. Tada nastaju različiti pokreti kao što su Fenijanski pokret i organizacija Irsko republikansko bratstvo (*Irish Republican Brotherhood* - IRB) koji su nastojali postići taj cilj nasilnim putem, ali vodi se i politička borba te nastaje Irska parlamentarna stranka (IPP) i Sinn Fein („Mi sami“). Osim toga, na kulturnom se planu nastoji njegovati i očuvati irsku povijest, jezik i književnost na čemu radi organizacija Keltska liga (Bilandžić, 2005, Kennedy-Pipe, 2014:12).

Istovremeno, upravo zbog katoličkih težnji za samoupravom raste strah protestantske zajednice koja želi ostati u uniji s Velikom Britanijom te želi spriječiti Zakon o samoupravi. Formira se Ulstersko unionističko vijeće (*Ulster Unionist Council* - UUC) 1905. koje je središnje tijelo Ulsterske unionističke stranke (*Ulster Unionist Party* – UUP). Osim političkih organizacija, 1913. nastaju i militarizirane Ulsterske dobrovoljačke snage (*Ulster Volunteer Force* – UVF); članovi ove organizacije bili su se spremni boriti protiv možebitne odluke o samoupravi i nasilnim putem u čemu se ogleda paradoks lojalizma koji podrazumijeva vjernosti Velikoj Britaniji, a u isto vrijeme se bore protiv odluka britanske Vlade (Bilandžić, 2005:92-93, Kennedy-Pipe, 2014:13).

Do formiranja militantnih organizacija dolazi i na republikanskoj strani pa u studenom 1913. nastaje *Irish Volunteer Force* (IVF). Neki članovi ove organizacije pod novim imenom *Irish National Volunteers* (INV) pridružili se britanskoj borbi protiv Nijemaca u Prvom svjetskom ratu. Ogranak pod imenom Irski dobrovoljci nije sudjelovao u toj borbi nego su se odvojili od matične organizacije i oformili jezgru Irske republikanske armije (*Irish Republican Army* - IRA), a cilj te organizacije je ukinuti britansku upravu i uspostaviti Irsku Republiku na cjelokupnom irskom otoku. IRB i Irski dobrovoljci pokreću Anglo-irski rat Uskrsnim ustankom 24. travnja 1916. kada su irski dobrovoljci napali i okupirali ured pošte u Dublinu i kada su proglasili Irsku Republiku. Iako je Uskrсни ustanak ugušen, nakon tog događaja raste podrška nacionalistima i njihovoj borbi. Nakon niza neuspješnih pokušaja pregovora i smirivanja sukoba i nasilja, 1921. godine potpisivanjem Anglo-irskog sporazuma dolazi do podjele irskog otoka proglašenjem dvaju entiteta: Slobodne Irske Države (*Irish Free State*), odnosno Republike Irske koja postaje neovisna država i Sjeverne Irske (u koju spada 6 okruga

povijesne pokrajine Ulster), koja ostaje u sklopu Ujedinjenog Kraljevstva (Bilandžić, 2005:94; Kennedy-Pipe, 2014:13-15; Meulemans, 2013: 50-53).

Ova podjela nije bila konačno rješenje sukoba jer su zahtjevi obje strane sukoba ostali nezadovoljeni. Tako su u Slobodnoj Irskoj Državi nastale podjele unutar nacionalističkog pokreta i IRA-e i formirale su se različite frakcije. Jedni su smatrali da je ova podjela korak prema jedinstvenoj irskoj državi na teritoriju cijelog otoka, a njihovi protivnici, predvođeni predsjednikom Sinn Feina, Eamonom de Valerom, prihvaćali isključivo neovisnu i ujedinjenu Irsku (Bilandžić, 2005:106). Sukob ovih dviju frakcija doveo je do građanskog rata u Slobodnoj Irskoj Državi, a kako je Vlada bila sastavljena od pristalica prve od navedenih frakcija prema nacionalistima koji se nisu slagali s podjelom otoka postupali su nasilno i represivno. Taj je građanski rat završio je 1923., a ostavio je velike posljedice u vidu „gubitka političkog i moralnog jedinstva i međusobnog povjerenja“ (Bilandžić, 2005: 106). Vlast u Slobodnoj Irskoj Državi 1932. preuzima Eamon de Valera sa strankom Fianna Fail, a 1937. godine sastavlja novi Ustav u kojem je naznačeno da nacionalni teritorij obuhvaća cijeli irski otok i da Dublin ima obvezu traženja irskog ujedinjenja. Također, ovim je Ustavom prestala vrijediti obaveza prisege na lojalnosti britanskoj Kruni, šef države je predsjednik, a osim toga ustanovljen je kabinet na čelu kojega je premijer i dvodomni Parlament, a naziv države je promijenjen u Eire. Godine 1948. godine donesen je Zakon o Republici Irskoj, a Westminsterška Vlada potvrdila je tu odluku 1949. godine. (Bilandžić, 2005).

Na području Sjeverne Irske koja je ostala dijelom Ujedinjenog Kraljevstva nezadovoljstvo je bilo vidljivo kod katolika koji su željeli irsku državu na prostoru cijeloga otoka, ali i kod protestanata kojima je podjela donijela osjećaj nesigurnosti koju su nastojali umanjiti isticanjem britanske kulture, načina života, protestantske vjere, ali i dominacijom nad katoličkim stanovništvom na kojeg gledaju kao na unutarnjeg neprijatelja (Bilandžić, 2005:110). Parlament Sjeverne Irske, Stormont, započeo je s radom 1921., a Vlada Sjeverne Irske imala je kontrolu nad financijama, socijalnom skrbi, zakonodavstvom i redom. Što se tiče institucija sigurnosti uspostavljeni su Posebno ulstersko redarstvo (*Special Ulster Constabulary* – USC) i policijska organizacija s elementima vojne organizacije Kraljevsko ulstersko redarstvo (*Royal Ulster Constabulary* – RUC). Posebne kategorije USC-a bili su takozvani B-specijalci poznati po nasilnim metodama. Općenito su ove institucije što se tiče zaposlenika bile većinom protestantske, a glavni cilj im je bio poraziti IRA-u. Većina zaposlenih u ostalim državnim institucijama također su bili protestanti što je dijelom zbog namjernog isključivanja katolika, a dijelom zbog nepovjerenja katolika prema institucijama

Sjeverne Irske. Osim toga, katolici su bili diskriminirani i u pogledu zaposlenja na drugim radnim mjestima i na području stambenih pitanja. Na vlasti je u Sjevernoj Irskoj bila Ulsterska unionistička stranka (*Ulster Unionist Party*), a katolici nisu prihvaćani kao njezini članovi. Razmjerni je izborni sustav ukinut 1922., a provodilo se namještanje izbornih kotara i korištenje umjetno stvorenih povlastica na temelju vlasništva što je pogodovalo unionistima. Politika diskriminacije provedena u Sjevernoj Irskoj imala je prešutnu podršku Velike Britanije, a sjevernoirske vlasti opravdavale su ovakve postupke prijetnjom izdaje i napada od strane katoličkog stanovništva čemu su naravno doprinijeli i stavovi Republike Irske. Za vrijeme Drugog svjetskog rata kada je država Eire ostala neutralna, pojačala se povezanost Sjeverne Irske i Londona (Bilandžić, 2005).

Terrence O'Neill postaje premijer Sjeverne Irske 1963., a tijekom svog mandata provodi reforme kojima nastoji uključiti katolike u političke i gospodarske institucije. Primjerice namjeravao je uključiti katolike u Unionističku stranku (UUP), dopustio je komemoracije Uskrasnog ustanka, članovi parlamenta koji su bili nacionalisti preuzeli su svoja mjesta u Stormontu. Osim toga zaustavio se gospodarski pad, iako nije uspio smanjiti stopu nezaposlenosti, a neravnomojerno zapošljavanje je i dalje ostalo problem za katolike (Bilandžić, 2005:114). Sva ova nastojanja ipak nisu polučila uspjeh u vidu mirnog suživota u Sjevernoj Irskoj. Društvene, ekonomske, administrativne i moralne promjene kreirale su ili pojačale su osjećaj opasnosti i prijetnje između zajednica katolika i protestanata. Kod katolika je nezadovoljstvo reformama bilo prisutno zbog neostvarenih konkretnih poboljšanja kvalitete života koje su priželjkivali, dok su s druge strane reforme kod unionista izazivale osjećaj straha zbog gubitka dosadašnjeg statusa i povlastica (Bilandžić, 2005:115). Unionisti su smatrali kako su reforme popuštanje i znak slabosti naspram tradicionalnih neprijatelja, republikanaca i nacionalista. Protivnici O'Neilla i njegovih reformi zauzimaju radikalni stav prema istima, a na političkoj sceni pojavljuje se Ian Paisley koji formira Demokratsku unionističku stranku (*Democratic Unionist Party – DUP*) (Mitchell, 2011:51). Ove su reforme uvod u suvremenu fazu irskog sukoba. Jačale su i radikalne militarističke organizacije, reaktivirana je paravojna organizacija Ulsterske dobrovoljačke snage (*Ulster Volunteer Force – UVF*) koju je O'Neill proglasio nezakonitom.

Nevolje su, kao što je spomenuto, započele 1969., a glavni uzrok je diskriminacija katoličkog stanovništva u pogledu zapošljavanja, stanovanja i obrazovanja. U početku su katolici svoje nezadovoljstvo izražavali u sklopu građanskih inicijativa i marševa kojima nije bio cilj stvaranje irske države, već apel na promjenu ponašanja institucija. Tijekom 1960-ih nastaje

građanski pokret unutar kojeg se katolici nastoje izboriti za svoja prava. Katolici su svoje nezadovoljstvo i zahtjeve izrazili u idućim točkama: uspostava načela jedan čovjek – jedan glas na lokalnim izborima, uklanjanje prekrajanih granica izbornih okruga, donošenja zakona protiv diskriminacije u lokalnoj vlasti i uspostava sustav za pritužbe, dodjela javnih stanova po bodovnom sustavu, opoziv Zakona o posebnim ovlastima civilnih vlasti (kojim je ministru unutarnjih poslova dopušteno poduzeti sve moguće mjere za očuvanje mira i poretka) i raspuštanje B-specijalaca (posebno okrutnih pripadnika Posebnog ulsterskog redarstva). Dakle, tražili su jednakost s protestantima na razini lokalnih izbora, stanovanja i pred institucijama sigurnosti (Bilandžić, 2005). Pokret za građanska prava nastaje 1967., a najvažnija organizacija bila je *Northern Irish Civil Rights Association* – NICRA. Metode pokreta bili su mirni prosvjedi i marševi. Jedan takav marš u Derryju praćen je vrlo nasilnom reakcijom Kraljevskog ulsterskog redarstva i B-specijalaca i stotinu ozlijeđenih (Mitchell, 2011:37-38). Ovaj je događaj dao legitimitet katoličkoj borbi i zaoštrio sukob. Aktivisti za građanska prava odlučili su 1969. održati marš od Belfasta do Derryja koji je započeo na Novu godinu. Tijekom tog marša napadnuti su od strane protestanata i snaga sigurnosti. Osim toga dolazilo je do nasumičnih i napada na katolike od strane policije, a i napada UVF-a na infrastrukturne objekte. Lojalističke paramilitarne organizacije tijekom ovog razdoblja djelovale su kao alternativna policija ili osvetničke grupe. (Mitchell, 2011:57). Nakon što na izborima nije dobio dostatnu podršku daje ostavku 28. travnja 1969. godine. U razdoblju od 12. do 14. kolovoza 1969. dolazi do vrhunca krize i ubijanja između katolika i protestanata. Katolici podižu barikade i traže podršku IRA-e, a protestanti pale prazne kuće uz prešutnu podršku i pomoć sjevernoirskih snaga sigurnosti. Odnosi između dvaju zajednica bili su ozbiljno narušeni. Reakcija britanske Vlade bila je reorganizacija Kraljevskog ulsterskog redarstva i ukidanje Posebnog ulsterskog redarstva. Osim spomenutih poteza, britanska je vlada zbog sve većih nereda i nasilja poslala vojsku u Belfast i Derry. Glavni zadatak vojske trebao je biti razdvajanje zaraćenih strana i održavati mir (Bilandžić, 2005).

U Irskoj republikanskoj armiji (IRA) došlo je do podjela što se tiče sredstava za postizanje glavnog cilja – cjelovite irske države na cijelom irskom otoku. Oni koji su zagovarali nenasilje pripadali su Službenoj IRA-i (*Official IRA* - OIRA), a oni koji su zagovarali nasilje Privremenoj IRA-i (*Provisional IRA* – PIRA). PIRA se osim s lojalističkim paravojnim organizacijama sukobljavala i s vojskom i policijom, a započela je i s bombaškim napadima na gospodarske objekte protestanata. Istovremeno lojalističke paravojne organizacije provode nasilne napade na katolike. Godine 1970. na vlast u Velikoj Britaniji dolazi konzervativna

vlada Edwarda Heatha koja upotrebljava vojsku za slom pobune. Vojska se pritom na teritoriju Sjeverne Irske služila vojnim satom, pretresima i posebnim zakonodavstvom. Iako je vojska kao primarni cilj isprva imala očuvanje mira i zaštitu građana, njihov cilj ubrzo se mijenja kao i karakter sukoba, koji se sada svodi na borbu protiv terorističkih organizacija (Kennedy-Pipe, 2014: 4). Osim toga, 1971. uvedena je internacija odnosno zatvaranje bez suđenja što je pojačalo frustracije katolika i umjesto smanjenja povećalo sukob. Katolike je ovo samo osnažilo u animozitetu prema britanskoj vlasti i podsjetilo na stoljeća kolonijalne vlasti i diskriminacije. PIRA je zato uživala podršku katolika. U isto vrijeme, za unioniste je bilo zabrinjavajuće pitanje mogu li se pouzdati u institucije koje su ih trebale štititi. Tada je zamah dobila oružana organizacija Ulsterski obrambeni savez (*Ulster Defence Association – UDA*) koji nastaje 1971. godine (Bilandžić, 2005).

Jedan od najpoznatijih i najtragičnijih događaja sjevernoirskog sukoba poznat kao Krvava nedjelja (*Bloody Sunday*) dogodio se kada su pripadnici vojske ubili četrnaestero sudionika katoličkog marša za građanska prava 30. siječnja 1972. godine. Ovaj je događaj vrlo važan upravo zbog uključenih aktera, odnosno službene vojske Velike Britanije koja napada i ubija katolike civile. Nakon ovog događaja raste snaga, organizacija, nasilje, ali i publicitet za republikanske paravojne organizacije. Nakon toga dolazi do uvođenja izravne uprave nad Sjevernom Irskom iz Londona i ukidanja Stormonta što su unionisti shvatili kao izdaju od strane Velike Britanije (Bilandžić, 2005).

Kao što je spomenuto, 1971. uvodi se praksa internacije, odnosno zatvaranja pripadnika paramilitarističkih i terorističkih organizacija bez suđenja. Zatvorenici su većinom bili smješteni u zatvoru Long Kesh koji se nalazi nedaleko Lisburna i zatvorima u Magilliganu, Belfastu i HMS Maidstoneu. Kasnije je u Long Keshu dograđen dio ćelija koji je prozvan HMP Maze, a poznat je po imenu H-blok zbog oblika (Green, 2019:94, 143). Ovi su zatvorenici imali poseban status zatvorenika koji je ukinut 1975. godine. Ova kriminalizacija politički motiviranih zatvorenika podrazumijevala je da više nisu smjeli odbiti nošenje zatvorske uniforme i obavljanje poslova u zatvoru, također nisu imali pravo na dodatne posjete kao ni slobodu druženja s ostalim zatvorenicima (Green 2019:144). Zbog toga su zatvorenici poduzeli nekoliko prosvjeda i protesta; primjerice „prosvjed pokrivača“ tijekom kojeg su se pokrivali samo dekama odbijajući zatvorsku uniformu (Green, 2019:145). Ipak, najznačajniji prosvjed i jedna od najšokantnijih slika sjevernoirskih nevolja je štrajka glada koji je započeo 1. ožujka 1981., a predvođen je Bobbyjem Sandsom, republikanskim zatvorenikom koji je u travnju iste godine izabran u Parlament UK-a. Štrajk je završio tako da

je 5. svibnja umro Bobby Sands, a do kolovoza još 9 zatvorenika. Štrajkovi glađu možda nisu postigli željenu svrhu u smislu vraćanja posebnog statusa zatvorenicima, ali nasljeđe koje su umrli u štrajku ostavili značajan trag na republikanski pokret, ali i šire društvo. Štrajkovi glađu učvrstili su katoličke stavove prema britanskoj Vladi koja nije učinila ništa da spasi zatvorenike, započeli su protesti i prosvjedi, a sve je ovo pogodovalo političkom djelovanju i ugledu republikanaca, odnosno Sinn Feina. Došlo je i do međunarodne osude britanske Vlade (Bilandžić, 2005: 341; Green 2019:195).

Od početka suvremenog sukoba 1969. pa do potpisivanja Sporazuma na Veliki petak 1998. ubijeno je oko 3 636, a ranjeno oko 50 000 ljudi. S tim su sukobom povezano je 15-ak terorističkih organizacija koje se svrstavaju u lojalističke, odnosno republikanske (Bilandžić, 2004: 148; 2006: 92; Meulemans, 2013: 26). Najznačajnije republikanske terorističke organizacije su već spomenuta Irska republikanska armija (IRA) iz koje kasnije nastaju Privremena irska republikanska armija (PIRA), Službena irska republikanska armija (*Official Irish Republican Army* – OIRA) Prava irska republikanska armija (*Real Irish Republican Army* – RIRA) i IRA Kontinuiteta. Osim njih postoji i Irska nacionalna oslobodilačka armija (*Irish National Liberation Army* – INLA) koja nastaje iz OIRA-e. Politička organizacija vezana za republikanski pokret je stranka Sinn Fein („Mi sami“) koja na području Sjeverne Irske djeluje od 1917. godine. Najznačajnije lojalističke terorističke organizacije su već spomenuti Ulsterski dobrovoljci (UVF), Ulsterski obrambeni savez (UDA) i Komandosi crvene ruke (*Red Hand Commando* – RHC), organizacija formirana 1970. godine (Bilandžić, 2005).

Smatra se da kraj Nevolja označava potpisivanje Sporazuma na Veliki petak. Sama činjenica da je došlo do potpisivanja označuje promjenu unutar sukoba, odnosno promjenu strategije koja se oslanja na nasilje i zastrašivanje, u taktiku političkih dogovora i demokratskog odlučivanja. Sporazumu na Veliki petak prethodili su mnogi neuspješni pokušaji pregovora, prekida vatre i razoružanja. Sporazum se sastoji od dva dijela; prvi je dio potpisan od strane suprotstavljenih grupacija, odnosno stranaka u Sjevernoj Irskoj, a drugi dio potpisale su Vlade Velike Britanije i Republike Irske. Stvorena je nova sjevernoirska skupština sa 108 zastupnika koja je zamijenila izravno upravljanje Sjevernom Irskom od strane britanske Vlade, Republika Irska obvezana je iz svog Ustava ukloniti odredbe o teritorijalnom posezanju za Sjevernom Irskom, a odluku o budućem položaju Sjeverne Irske donijet će njezino stanovništvo demokratskim putem. Osim toga, donesene su odluke o oslobađanju zatvorenih članova terorističkih organizacija koje bi proglasile razoružanje. U Sjevernoj Irskoj je

Sporazum na referendumu prihvaćen s 71,7%, a u Republici Irskoj s 94,4%. Glavni problem funkcioniranja Sporazuma bilo je razoružanje. Ubijanje i nasilje nastavili su se na obje strane sukoba (Bilandžić, 2005, Dornschneider i Todd, 2020: 1, Meulemans, 2013: 59; Shirlow i McGovern, 1998: 174).

Sjevernoirski sukob ima nekoliko dimenzija, odnosno aspekata. Svakako ima religijsku dimenziju, ali ne događa se zbog religijskih razloga. Religija je faktor koji doprinosi formaciji, učvršćenju i intenzifikaciji identiteta kod dvije sukobljene zajednice u Sjevernoj Irskoj. Religija je i bogat izvor simbola i vjerovanja koji su važni za razumijevanje konteksta povijesnih i suvremenih događaja. Primjerice, potpisivanje svečanog saveza i zavjeta od strane protestanata 1912. kojim su se obvezali na borbu protiv irske samouprave (*Home rule*) aludira na sklapanje saveza između izraelskog naroda i Boga u Starom zavjetu. Također, tijekom štrajka glađu kojeg su republikanski politički zatvorenici poduzeli 1980-ih religija je imala propagandnu vrijednost ističući mučeništvo za pravdu kao kršćansku i katoličku vrijednost, iako je sam štrajk bio racionalna kampanja s političkim ciljevima. Što se tiče crkava kao institucija, one nikada nisu direktno podupirale nasilje, ali su implicitno podupirale podjelu u društvu; primjerice u podupiranju odvojenih škola i miješanih brakova, prenošenju različitih i suprotnih vrijednosti i sl. U istraživanju provedenom na bivšim političkim zatvorenicima, odnosno pripadnicima terorističkih organizacija, pokazalo se da njihova osobna vjera kao i pripadnost određenoj crkvi nisu bili odlučujući faktori pri odabiru nasilja niti tranziciji na nenasilnu borbu (Bilandžić, 2005, Brewer i sur., 2013).

Što se tiče političkog aspekta sukoba, protestanti i katolici imaju različite političke težnje – protestanti žele očuvanje Sjeverne Irske, a katolici ju ne smatraju legitimnom i žele jedinstvenu Republiku Irsku. Iz toga proizlazi i činjenica da realizacija ciljeva jedne zajednice nije moguća bez oduzimanja nečega drugoj strani. U takvom stanju percepcija je važnija od istine, što je važno za razumijevanje svih psihologijskih aspekata sukoba. Javljaju se strahovi, frustracije, etnocentrizam, povijesni mitovi, nepovjerenja, sumnjičenja, predrasude, stereotipi i nerazumijevanja. Jako izražavanje navedenih elemenata utječe na intenzitet sukoba jer osjećaji postaju važniji od interesa i racionalnih obrazloženja što dovodi do stanja psihoze u cjelokupnom društvu i onemogućuje racionalno ponašanje (brutalnost u nasilju) (Bilandžić, 2005).

3. TEORIJSKI OKVIR

Teorijski okvir unutar kojeg sagledavamo i tumačimo odnos glazbe i sjevernoirskog sukoba obuhvaća neke od pristupa sociologije emocija koja se tiču teorija identiteta i interakcijskih rituala. Proučavanje osjećaja ili emocija u okviru sociologije relevantno je jer upravo emocije mogu održati postojeće društvene strukture i sustave kulturnih simbola, ali ih mogu i razrušiti (Turner i Stets, 2011: 21). Ipak, gledajući povijest sociologije kao znanosti od njezina nastanka, proučavanje emocija unutar sociologije započelo je relativno kasno, tek sedamdesetih godina 20. stoljeća.

Sociološka literatura o emocijama i sukobima općenito govori kako prisutnost određenih negativnih sentimenata (mržnja i kontinuirani bijes) i/ili odsutnost pozitivnih i moralnih sentimenata (empatija i suosjećanje) predstavlja barijeru razrješenju sukoba i pomirenju. I bijes i empatija imaju medijacijsku ulogu u konfliktu, a određeni su atribucijskim razmišljanjem o namjeri neke akcije (Dornschneider i Todd, 2021).

Što se tiče istraživanja o povezanosti sukoba i emocija, istraživači i teoretičari razlikuju prolazne emocije koje su uzrokovane određenim događajima i trajne ili kronične sentimente koji postoje i u odsustvu specifičnih događaja (Kahn, 2016). Prisutnost određenih negativnih i/ili odsustvo pozitivnih sentimenata kreiraju barijeru za razrješenje konflikta i izmirenje. Sentiment mržnje Allport definira kao trajnu organizaciju agresivnih impulsa prema nekoj osobi ili klasi. Pokazalo se da taj sentiment potkopava zdravu prosudbu, ima destruktivnu ulogu u kontekstu međugrupnih odnosa te održava konflikt. Postoje i dokazi kako suosjećanje i empatija kao i krivnja i sram mogu motivirati pomirenje i razrješenje konflikta, a u njihovoj odsutnosti nema takvih motivacija (Kahn, 2016). U određenim situacijama strah i prijetnja koja ga uzrokuje može potaknuti ljude na smanjenje konflikta i smanjenje prijetnje kompromisima i koncesijama.

Halperin i Pliskin (2015) govore kako je važan atribut tvrdokornog konflikta njegova dugotrajnost te da takav konflikt značajno djeluju na članove društva; uključuje ih, okupira središte diskursa i javne agende, kreira informacije i iskustva. Takav je kontekst i određujući faktor u izboru načina ponašanja i ostavlja trag u svakom aspektu individualnog i kolektivnog života. Emocije su vođene unutargrupnim i međugrupnim dinamikama, izražavaju se unutar društvenih konteksta i same po sebi utječu na unutargrupne i međugrupne odnose. Empirijsko je istraživanje pokazalo da pojedinci mogu iskusiti emocije ne samo kao odgovor na osobne

životne događaje i aktivnosti nego i kao odgovor na događaje koji utječu na članove grupe s kojom se identificiraju (Halperin i Pliskin, 2015:121).

Emocije su moćni pokretači ljudskog ponašanja, pogotovo u društvenim kontekstima teško rješivih sukoba. Emocije ne djeluju u vakuumu tako da se emocionalni procesi koji se tiču tvrdokornih sukoba ne mogu promatrati isto kao emocije u drugim domenama života. Svaka emocija koja se temelji na članstvu u grupi ima jedinstvenu prirodu, procjene, ciljeve, djelovanje i tendencije i vodi drukčijim političkim implikacijama što se tiče sukoba i njegovog razrješavanja. Emocije se mogu i promijeniti kroz procese emocionalne regulacije i u svojoj promjeni mogu promijeniti i političke procese (Halperin i Pliskin, 2015).

Jedan od pristupa sociologije emocija unutar kojeg će se proučavati odnos glazbe i sukoba usmjeren je na interakcijske rituale. Ovaj pristup, kojeg zagovara i razvija Randall Collins, govori kako suprisutnost pojedinaca tijekom rituala fokusira pažnju i uspostavlja zajedničko raspoloženje, a kako se interakcija nastavlja, razgovor i govor tijela postaju sinkronizirani, što pojačava kolektivnu dinamiku i pozitivnu emotivnu energiju. Suprisutnost tijela, odnosno fizička prisutnost, okupljanje licem-u-lice proizvodi povišenije emocije. Zato je za interakcijske rituale važna ekologija situacije, odnosno pojava da što više ekologija odvaja skup ljudi od ostatka okoline ili drukčije stvori fizičku granicu onome što je izvan, to je vjerojatnije da će se međusobna prisutnost promaknuti u emocionalno pobuđujući interakcijski ritual. Formalni stereotipizirani rituali pobuđuju prijelazne emocije niskog stupnja, zajednički fokus i ritmičku sinkronizaciju; ti elementi interakcijskog rituala nadovezuju se i stvaraju granicu prema autsajderima koja nije fizička. Interakcijski rituali formiraju se kada su pojedinci uključeni u zajedničke akcije ili događaje. Ono što izvire iz dijeljenih raspoloženja, fokusa i ritmičke sinkronizacije je kolektivno vrenje i emocionalno usklađivanje. Barijera za autsajdere, fokus pažnje, dijeljeno raspoloženje, zajedničke akcije i događaji, stereotipizirane formalnosti i prijelazne emocije su prema Collinsu ritualni sastojci, a ritualni ishodi se odnose na emocionalno usklađenje, grupnu solidarnost, emocionalnu energiju, simbole, povišen osjećaj moralnosti o pravednosti grupe, naklonjenost i obranu simbola. Ritmička sinkronizacija, vrenje i emocionalno usklađivanje nadograđuju se jedno na drugo.

Kako ti procesi teku, raste razina grupne solidarnosti, koja s vremenom postaje označena simbolima. Jednom kada grupa počne razvijati vlastite simbole kao riječi, fraze, objekte ili ambleme, interakcija se ponavlja, i cirkulacija simbola koji označuju tu grupu čini

partikularizirani kulturni kapital kao što su primjerice zajednički obrasci govora i razgovora, zajednička iskustva i sjećanja. Jednom kada taj partikularizirani kulturni kapital počne kružiti među članovima grupe, ti simboli dobivaju značaj moralnih oznaka (Turner, 2006: 33; 2009: 347). Simboli cirkuliraju u glavama ljudi i kada nisu prisutni s drugima (razmišljanje i prisjećanje na interakciju). Ako je kulturni kapital izrazito partikularan i poseban povećava se emocionalni naboj dugo nakon završetka interakcije, a pri ponovnom susretu gradi se dodatni partikularizirani kapital, a kada su odnosi emocionalno nabijeni i simbolizirani pojačava se osjećaj moralnosti grupe, devijantnost se manje tolerira, a simbole se brani od napada, oni poprimaju moralnu kvalitetu. Interakcijski rituali koji grade makrostrukture razvučeni su kroz prostor i vrijeme.

Osim teorije interakcijskih rituala, glazba i sukob bit će ispitani kroz pristup sociologije emocija koja se bavi teorijama identiteta, a u širem smislu je povezan sa simboličkim interakcionizmom. Sve te teorije naglašavaju povezanost identiteta i društvene strukture. Prema teoriji identiteta Sheldona Strykera, emocije i identitet procesi su društvene kontrole, odnosno pojedinac će biti jače predan identitetu koji održava naklonost drugih i omogućuje konformiranje normativnim očekivanjima (Turner i Stets, 2011: 147). Prema Strykeru, sebstvo izvire iz društvene interakcije i odražava društvo, a ukupno sebstvo sadrži više dijelova ili identiteta koji su organizirani u hijerarhiji važnosti. Identitet definira kao internalizirano pozicijsko određenje ili značenja povezana s ulogama koje osoba izvodi u nekoj mreži. Emocije su ishod reakcija drugih na ponašanje uloge koja označuju nečiji identitet u određenoj mreži.

Stupanj predanosti identitetu otkriva važnost tog identiteta, a sama predanost ima i kvantitativne i kvalitativne aspekte. Što je veća predanost identitetu unutar neke mreže, to je veći emocionalni potencijal sadržan u odgovorima drugih na izvedbe uloge koje označavaju identitet; reakcija na potvrdu/osporavanje identiteta je akutna, trenutna, neposredovana kognicijama i van svjesne kontrole. Kada su ponašanja identiteta prosuđena kao adekvatna u svjetlu normativnih očekivanja i kulturnih vrijednosti određene društvene mreže to rezultira pozitivnim emocijama (pojačano samopoštovanje, sreća – sklonost prikazivanju tog identiteta), a kada nije tako, negativnim emocijama (neugodnost, posramljenost, ljutnja, krivnja – manja sklonost odigravanju tog identiteta), a drugi će doživjeti ljutnju ili razočaranje.

Emocije mogu služiti društvenoj kontroli u smislu da pozitivne emocije zbog odobravanja drugih stvaraju povezanost s njima što jača predanost identitetu, a osoba oblikuje identitet tako da se konformira s normativnim očekivanjima. Sankcioniranje je komuniciranje da je neki identitet neprikladan, a izvodi se nježno i suptilno, jer preotvoreno i definitivno sankcioniranje identiteta poziva snažno nabijene emocije, naročito ako su oni visoko u hijerarhiji važnosti. Ako se pokušaji predstavljanja nekog identiteta pokažu neuspješnima više puta, osoba će odustati i napustiti mrežu.

George J. McCall i J. L. Simmons slično zaključuju kako je legitimiranje i održavanje identiteta temeljna psihološka potreba koja se održava interpersonalnim odnosima s drugima koji pružaju podršku i nagrade (Turner i Stets, 2011: 149). Prema G. McCallu i J. L. Simmonsu, identitet je improviziran, varijabilan, ispregovaran (nasuprot Styrkeru koji smatra da je više konvencionalan), a pojedinci su samosvjesne osobe koje biraju koji identiteti su im važniji i kako mogu biti predstavljeni. Pojedinci provode jedinstvene interpretacije identiteta koji prisvajaju, a višestruki identiteti uređeni su u hijerarhiju, ali hijerarhija je uređena po prominentnosti (vrednovanju), a ne po važnosti. Ta prominentnost ovisi o potpori drugih za taj identitet, koliko je osoba predana i investirana te o ekstrinzičnim i intrinzičnim nagradama, a pojedinci će odigrati identitet koji je više vrednovan (Turner i Stets, 2011).

Kada drugi ne podržavaju izvedbu uloge, javljaju se negativne emocije, ali i strategije za ublažavanje ili obrambene strategije. To su: kratkoročni kredit od uspješnih interakcija u prošlosti, selektivna percepcija tako da identitet bude potvrđen barem u očima opažatelja, selektivna interpretacija, povlačenje iz interakcija koje ne podržavaju identitet, prebacivanje na identitet koji može biti potvrđen, pravljenje žrtvenog janjeta od publike (okrivljavanje drugih za probleme), ograđivanje od neuspješne izvedbe, odbacivanje i sankcioniranje drugih jer nisu potvrdili identitet (Turner i Stets, 2011).

Prema Peteru Burkeu značenje identiteta implicira određena ponašanja, a ponašanja potvrđuju identitete. Ljudi uče značenja kroz interakciju, ali i unose svoja vlastita shvaćanja o tome što znači njihov identitet u interakciji (Turner i Stets, 2011). Burke razlikuje nekoliko pojmova. Standard identiteta je pohranjen skup značenja vezan uz neki identitet. Perceptivni input je način na koji osobe vide same sebe, a izvire iz reflektiranih procjena o tome kako ih drugi vide. Komparator je usporedba perceptivnih inputa sa standardom identiteta i registriranje možebitnih diskrepancija. Bihevioralni output je nastojanje pojedinca da održi podudarnost između perceptivnih inputa i standarda identiteta. Podudarnost između percepcije i standarda

znači verifikaciju identiteta, a to je proces koji je trajan i kontinuiran te zahtijeva malo svjesne pažnje pojedinca. Tek kada je proces kontinuirane samoverifikacije prekinut, pojedinci postaju usredotočeni na situaciju – mogu se prilagoditi situaciji ili promijeniti način na koji ju vide.

Burke također prepoznaje višestruke identitete, koji mogu biti hijerarhijski uređeni. Identiteti više ili načelne razine odnose se na generalne vrijednosti i vjerovanja, oni uspostavljaju moralni identitet koji upravlja identitetima na nižoj razini. Važno je da se nepodudarnosti između identiteta moraju poravnati. Emocionalna uznemirenost javlja se pri izmirenju nekompatibilnih identiteta.

Samopotvrđivanje proizvodi pozitivne (samopoštovanje), a manjak samopotvrđivanja negativne emocije (uznemirenost, tjeskoba, smanjeno samopoštovanje). Snažnije emocije ishod su poremećaja značajnijih identiteta kojima je osoba predana. Predanost identitetu može se definirati kao pritisak da se percepcije značenja drže u poravnanju sa značenjima sadržanima unutar standarda. Učestali prekidi u procesu potvrđivanja vode intenzivnijem negativnom emocionalnom uzbuđenju. Prekid se može dogoditi zbog potrganih petlji (processa identiteta), uplitanja drugih identiteta, prekomjerne kontrole identiteta ili epizodnih odigravanja identiteta. Kada je identitet strogo kontroliran (kao što je slučaj u sukobu dviju zajednica) posvećuje se mnogo energije, pažnje i resursa njegovom održavanju (Turner i Stets, 2011: 157).

Prekomjerna kontrola događa se kada su elementi identiteta utkani u rigidno integriran sustav, a neuspjeh u potvrđivanju jednog elementa identiteta dovodi u pitanje i ostale elemente, ovdje je i najmanji poremećaj u procesu kontrole identiteta jako uznemirujuć, prisutna je nefleksibilnost i netolerantnost. Također, prekid potvrđivanja identiteta od strane značajnog drugog proizvest će više uznemirenosti. Značajni drugi su oni s kojima se izgradilo skup uzajamno potvrđenih očekivanja, prethodne interakcije podržale su identitet i postoji čvršće organiziran sustav.

4. PRIKAZ POSTOJEĆIH ISTRAŽIVANJA

Glazba ne nastaje u vakuumu i uvijek je usmjerena određenoj publici u određenom vremenu i prostoru te se pjesme mogu smatrati važnim historiografskim i sociološkim dokumentima. One donose sliku kulture u kojoj nastaju, pokazuju što je ljude zanimalo, što su osjećali i kako

su te osjećaje prenosili u riječi. Upravo zato što je glazba povezana s društvenim životom, ona ima moćan potencijal u stvaranju društvenih mreža, a u kontekstu sukoba se može koristiti od različitih aktera kako bi se nasilje opravdalo ili propagiralo (Green, 2019: 12-13; Millar, 2022: 27).

Prema Firthu, identitet je povezan s ritualima, on smješta pojedince u određenu mrežu veza tako da se pojedinac nikad ne može izraziti strogo autonomno (Firth, 1996: 125). Isti autor identitet vidi kao iskustveni proces. Glazba sudjeluje u konstrukciji identiteta kroz direktna iskustva koja pruža tijelu i kroz iskustva vremena i društvenosti; sva ta iskustva omogućavaju smještanje pojedinca u određene kulturne i imaginativne narative (Firth, 1996: 124). Glazba je ključ za razumijevanje identiteta jer nudi shvaćanje sebe i drugih kao i subjektivnog u kolektivnom. Glazba, odnosno iskustvo glazbe za kompozitore i izvođače kao i za slušatelje daje način za razumijevanje svijeta. Također, ljudi proizvode i konzumiraju glazbu koju su sposobni proizvesti i konzumirati – različite društvene grupe imaju različito znanje i vještine te različite kulturne povijesti što znači da stvaraju glazbu na različite načine. Glazbeni ukusi povezani su klasnom kulturom i subkulturama, a glazbeni stilovi povezani su sa specifičnim grupama (Firth, 1996). Identitet se „isprobava“, on nije nešto što otkrijemo. Identiteti se formiraju u skladu s određenim narativima. Folk pjesma podrazumijeva žargonski kulturni prostor, osjećaj dijeljenja, svakodnevne prakse i usmeno prenošenje (McKerrell, 2012). Izvođenje folk pjesama ima široko djelovanje i nosi značenje koje razumiju i zajednica koja izvodi pjesmu, ali i oni izvan te zajednice. Manje poznate pjesme s limitiranim izvođenjem i publikom imaju manje diskurzivnog djelovanja i značenja u javnoj imaginaciji (McKerrell, 2012). McKerrellova konceptualizacija folk glazbe je glazba koja funkcionira kao znak identiteta za određenu kulturnu grupu i koja potječe iz usmene tradicije ili koja je komponirana koristeći glazbene karakteristike koje potječu iz usmene tradicije. Glazba je moćan akter sukoba, dijelom zbog sposobnosti da kreira jaku društveno-političku poruku u umu slušatelja.

Glazba se u sukobu može koristiti i kao sredstvo mučenja u smislu nemogućnosti bijega od zvuka nadmoćnije sile, za ohrabrenje sudionika, provokaciju i poniženje neprijatelja te poziv na uključenje onima koji nisu direktno uključeni (Millar, 2015). Osim toga, koristi se taktički za stvaranje intenzivnog iskustva i pojačavanje kolektivnih osjećaja, kao sila koja uvlači tijela prema svom izvoru (Millar, 2015). Kulturno nasilje prema Galtungu može se definirati kao aspekti kulture koji se mogu koristiti za opravdavanje ili legitimaciju direktnog ili strukturalnog nasilja. Glazba prati akte ekstremnog nasilja i ubojstava (Millar, 2022).

Naizgled je glazba univerzalno dobro, a kultura je odvojena od konflikta, no i u miru i u ratu glazba se koristi za legitimaciju i propagandu nasilja kao i direktno oružje torture (Millar, 2022).

Također, što se tiče socioloških istraživanja, proučavanje glazbe može biti ključno za objašnjavanje sukoba i sličnih pojava, primjerice sektaštva. Tako McKerrell (2012) zaključuje da kontekst za razumijevanje sektaštva nije statistički, strukturalan ili društveni, kontekst u kojem akteri sektaštva imaju najvažnije djelovanje jest kulturni kontekst, te se ono očituje primjerice u izvedbama navijačkih pjesama, javnoj publikaciji religije, literaturi i žargonskim umjetničkim oblicima kao što su šale, folk pjesme, glazba itd. Zato sociološko istraživanje miješanih brakova, statistike zločina mržnje na temelju religije ili druga meta-istraživanja pružaju sliku velikih promjena kroz vrijeme, ali ne pokazuju što točno sektaštvo znači.

U svom je radu Claire Green pokušala postaviti glazbu kao jednu od ključnih kulturoloških praksi koju su politički motivirani zatvorenici u Sjevernoj Irskoj koristili tijekom konflikta za konstrukciju identiteta, isticanje autoriteta i osporavanje autoriteta države. Glazba je bila ključno sredstvo pomoću kojeg su se zatvorenici prilagođavali zatvoreništvu, a i prilagođavali zatvoreništvo sebi. Glazba je predstavljala i pojačavala etno-nacionalistički identitet u zatvoru i izvan istoga. Mogla je poslužiti i kao emocionalni regulator i opuštanje; čin pjevanja i sadržaj pjesama pomagali su zatvorenicima da se suoče s rigoroznim zahtjevima i nedostacima zatvorskog života obuhvaćajući univerzalne boli zatvoreništva kao i one koje su specifične za ove zatvorenike. Popularna glazba također je bila sastavni dio glazbene konstrukcije identiteta. Politička je glazba bila relativno statična u usporedbi s popularnom koja je otkrivala i lokalne, klasne i generacijske aspekte zatvoreničke populacije. Upotreba suvremene popularne glazbe uz političku glazbu uvodi novi tip paramilitarističkih zatvorenika koji su prihvatili suvremenu mladenačku kulturu uz svoj etno-nacionalistički kanon.

Glazba je također značajno pridonijela društvenom životu u zatvoru, stvaranju prijateljstava, humoru i tračanju. Glazba je ujedno i motivacija i akcija, emocionalni efekti koji nastaju su inspiracija koja se praktično može koristiti na mnoštvo načina; potrebno je relativno malo resursa za pjevanje, to je aktivnost niskog rizika, radi se o nenasilnom kulturnom protestu u kojem može sudjelovati široka publika. Za ljude koji su imali jake veze sa svojim zajednicama pjevanje je bilo lak način za spontano iskazivanje potpore i savezništva. U zajednicama koje su bile blisko povezane s paramilitarističkim zatvorenicima pojedine su pjesme (npr. *The Men Behind the Wire*) reflektirale traume, bijes, prkos i strah. *Mainstream*

umjetnici kao i širi kulturni ili politički društveni pokretni uspostavili su povezanost s problemima paramilitarističkih uhićenja i zatvaranja u Sjevernoj Irskoj kroz glazbu i glazbene događaje.

Autorica zaključuje kako je u istraživanju pronašla bogat materijal na objema stranama sukoba (republikanskoj i lojalističkoj), ali su republikanci bili bolji u prezentaciji, razvoju i promociji. Republikanci su također bili bolji u povezivanju lokalnih problema i kulturne produkcije s međunarodnim vezama, istovremeno održavajući lokalnu jezgru što se tiče glazbe. Što se tiče asimetrije u istraživanju, autorica naglašava kako su republikanci proizvodili i bili subjekt šireg dometa izvora, pogotovo memoara i biografija nego što je to slučaj kod lojalista. To stvara umjetni privid da je glazba bila manje važna lojalistima, ali je ustvari riječ o slaboj istraženosti. Ipak, memorabilije, audiovizualni izvori, primarni i sekundarni izvori materijala koji je ispitan indicira da je glazba bila dio iskustva za lojalističke zatvorenike, samo joj nije dan jednak značaj kao od republikanaca.

Postoji fundamentalna razlika u važnosti glazbe povezane sa zatvorenicima. Republikanizam predstavlja jednostavan narativ tlačitelja i potlačenih, kolonizatora i koloniziranih, narativ koji je ne samo pogodan za skladanje balada nego se i lako može prenijeti u dinamiku politički motiviranih uhićenja kao i raznih globalnih pokreta. Republikanski zatvorenici vuku iz ovog kanona, a i pridonose mu. Postoji široka mreža simpatizera koji se mogu identificirati i povezati jer imaju slično razumijevanje ovih dinamika koje se prenose i pojačavaju kroz glazbu. Lojalizam je kompleksniji fenomen kod kojeg je teže odvojiti od lokalnog konteksta i prenijeti u širu ideološku mrežu u smislu da im je teže osigurati podršku istomišljenika za razliku od republikanaca s kojima se mogu poistovjetiti zajednice i pojedinci koji imaju osjećaj potlačenosti ili su prošle kroz kolonizaciju. Također, postoji nedostatak organizirane dijaspore kao i odbacivanje lojalističkog paramilitarizma od strane britanskih vlasti i ostalih unionista. Svi su ovi faktori povezani s jezgrom republikanizma i lojalizma kao i s njihovim ciljevima. Također, su povezani s načinom na koji ovi pokreti konstruiraju vlastitu sliku i narativ.

Katrin Pietzonka u svojoj je knjizi „*And the Healing has Begun...*“ objavljenoj 2013. analizirala uglazbljene pjesme povezane sa sjevernoirskim sukobom i napravila popis pjesama koji će služiti kao izvor podataka za ovaj rad. Podijelila je pjesme u kategorije s obzirom na one nastale u lojalističkoj, odnosno republikanskoj tradiciji te uključila i pjesme popularne i rock glazbe povezane s Nevoljama.

U svom zaključku piše kako je konflikt u Sjevernoj Irskoj karakteriziran nepovjerenjem i neznanjem o drugoj strani. Osim toga i strah je bio značajna prepreka razrješenju sukoba. Ističe kako je važno ispitivati kulturnu pozadinu društva jer „samo kroz detaljno objašnjenje kulture i njezinih posebnosti mogu se razrušiti barijere koje nastaju zbog predrasuda i koje smetaju dijalogu“ (Pietzonka, 2013: 253).

Pietzonka polazi od shvaćanja kako kantautori u Sjevernoj Irskoj pjesmama dokumentiraju promjene političke i društvene, ali i promjene sjevernoirskog društva kroz sukob. Cilj njezine knjige bila je ilustracija načina na koji tekstovi uglazbljenih pjesama mogu biti idealni medij za ispitivanje kulturne pozadine društva i konflikata u tom društvu. Važan pojam za nju je struktura osjećaja koja se reflektira se tekstovima pjesama, artikulirajući svijest ljudi koji žive u istom društvu; ovaj koncept otkriva mnoštvo informacija o specifičnim vremenskim periodima, a poslužio je i za bolje razumijevanje konflikta.

II. DIO

1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Istraživačka pitanja u ovome radu odnose se na način na koji glazba doprinosi stvaranju kolektivnih emocija i izražavanju vrijednosti i identiteta određene zajednice spram pripadnika te zajednice i ostalih u kontekstu sjevernoirskih Nevolja. Specifični ciljevi su ispitivanje razvoja povezanosti i umrežavanja uz pomoć pjesama u republikanskim, odnosno lojalističkim zajednicama. Istražit ćemo kako simboli u pjesmama grade solidarnost kod spomenutih grupa i po čemu se ti simboli međusobno razlikuju. Osim toga, istražiti ćemo kako glazba utječe na formaciju i održavanje identiteta kod republikanskih, odnosno lojalističkih zajednica. Na ova pitanja odgovorit ćemo kroz teorijske pristupe unutar sociologije emocija, odnosno pojedine isječke pjesama interpretirati ćemo u društveno-povijesnom kontekstu sjevernoirskog sukoba u razdoblju od 1969. do 1998., u svjetlu koncepata i procesa teorije identiteta o kojima govore Stryker, McCall i Simmons te Burke, a u teoriji interakcijskih rituala Randall Collins.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Kvalitativnom analizom sadržaja istražiti ćemo tekstove uglazbljenih pjesama koje su tematski povezane sa sjevernoirskim sukobom. Uzorak će se sastojati od pjesama republikanske i lojalističke tradicije. Uzorak pjesama prikupljen je iz klasifikacije i popisa pjesama iz rada Katrin Pietzonke *'And the Healing has begun ... A Musical Journey towards Peace in Northern Ireland'*.

Popis pjesama koji je Pietzonka sastavila izabran je zbog dostupnosti, iscrpnosti i relevantnosti za temu. Autorica je pjesme podijelila na kategorije *green tradition in the past*, *green tradition continues*, *orange tradition in the past* i *orange tradition continues*. Što se tiče pjesama koje spadaju u popularnu kulturu, autorica je posebno klasificirala pjesme rock/pop žanra nastale na teritoriju Sjeverne Irske, Republike Irske i one nastale na međunarodnoj sceni. U ovom radu analizirane su one pjesme čiji je tekst bio dostupan na Internetu ili drugim izvorima. U analizi smo uzeli u obzir pjesme republikanske i lojalističke tradicije, odnosno iz

Pietzonkinih kategorija *green tradition in the past*, *green tradition continues*, *orange tradition in the past* i *orange tradition continues*. Pri analizi kao kriterij nije uzet datum nastanka pjesme, već pripadnost pjesme jednoj ili drugoj tradiciji. Uzorak se dakle sastoji od onih pjesama koje pripadaju republikanskoj, odnosno lojalističkoj tradiciji čiji je tekst bio dostupan. Radi se o 62 pjesme republikanske tradicije i 20 pjesama lojalističke tradicije.

Pjesme su kodirane pomoću Maxqda softverskog programa. Pjesme su kodirane in vivo, odnosno kodovi su derivirani iz samih pjesama. Popis korištenih kodova nalazi se u tablici Prilog 1.

3. ANALIZA

Kao što je već spomenuto, članovi društva u kojem se odvija dugotrajni i nasilni konflikt i sami su emotivno uključeni, bilo zbog tugovanja zbog gubitka civila ili mladih vojnika, straha od smrti i povreda ili očaja zbog neuspjelih pokušaja pomirbe. Takozvane tvrdokorne konflikte karakterizira nasilje, odvijaju se oko ciljeva koji se smatraju egzistencijalnim pitanjima i percipiraju se kao nerješivima, okupiraju središnju poziciju u uključenim društvima, zahtijevaju neizmjerena materijalna i psihološka ulaganja i traju barem 25 godina. Iako se ti konflikti odvijaju oko realnih problema kao što su teritorij ili prirodni resursi teško je objasniti njihovu dugotrajnost i opiranje promjeni stanja ako se ne uzmu u obzir emocionalne podloge (Rosler i sur., 2017:2). Socio-psihološka barijera postizanju mira u tvrdokornim sukobima su emocije, a posebnu važnost imaju unutargrupne emocije koje su rezultat identifikacije s grupom (Cohen-Chen i sur., 2014:13). Takvi dugoročni emocionalni sentimente su vremenski stabilni i generiraju određene emocionalne dispozicije prema osobama, grupama ili simbolima (Cohen-Chen i sur., 2014:13). Negativne emocije poput bijesa, straha, mržnje smatraju se zaslužnima za kontinuiranost i eskalaciju konflikta, dok se pozitivne emocije poput nade i empatije obično smatraju zaslužnima za deeskalaciju i pomirbene procese (Rosler i sur., 2017:2-3).

Što se tiče emocija koje su izražene u pjesmama republikanske tradicije, jedne od najizraženijih su ljubav i nada.

3.1. LJUBAV

Društvena je ljubav praktična, a povezana je s pažnjom, empatijom i poštovanjem. Esencijalna značajka ljubavi je upravo društvenost, ljubav je društveni koncept. Ljubav ne

može postojati bez društva, bez drugih, čak i kada se govori o ljubavi kao osobnoj stvari, nužno je da je usmjerena prema nekome (Cataldi i Iorio, 2022:15).

Cataldi i Iorio definiraju društvenu ljubav kao akciju, vezu ili društvenu interakciju u kojoj subjekti nadilaze sami sebe i pružaju i više nego što situacija zahtijeva kako bi stvorili benefite za društvo. Ako ljubav poistovjetimo s izrazom *agape* ona izražava poseban oblik društvenosti u smislu darivanja ili djelovanja koje se temelji na preobilju i ne ovisi o zaslugama, oblik društvenosti u kojem se ljudi brinu za druge oko sebe čak i ako su drugi radikalno drukčiji (Cataldi i Iorio, 2022:12). Društvena ljubav označava kritičke akcije koje su sposobne aktivirati procese izgradnje zajednice i artikulirati veze solidarnosti i brige unutar suvremenog društva. U tom smislu, ljubav se može smatrati prostorom za kritiku jer se akteri kroz konkretna djela protive kompetitivnoj logici svijeta (Cataldi i Iorio, 2022:10).

Preobilje je jedan od elemenata koji tvore ovaj koncept, a ono označava akcije u kojima ljudi daju više od očekivanog i ne očekuju ništa zauzvat, bez interesa. Iz istog razloga ne djeluje po principu pravednosti ili recipročnosti (Cataldi i Iorio, 2022:12-13; Palmieri i Iannaccone, 2022:104). Drugi element je briga za druge i svijet, stavljanje prioriteta na dobrobit drugih. Briga za druge uključuje i brigu za okoliš, zemlju i habitat (Cataldi i Iorio, 2022:12-13; Palmieri i Iannaccone, 2022:106). Treći element je univerzalnost. Društvena ljubav nije ograničena samo na najbliži krug ljudi, ona prelazi granice primarnih veza s partnerima, članovima obitelji i prijateljima (Cataldi i Iorio, 2022:12-13; Palmieri i Iannaccone, 2022:107). Nadilaženje samoga sebe i prepoznavanje i uvažavanje drugih zadnji je element društvene ljubavi (Cataldi i Iorio, 2022:12-13; Palmieri i Iannaccone, 2022:107).

Prema Eliasu, proces civilizacije izražen je u progresivnoj internalizaciji društvenih pravila i odbacivanju nasilja. Svaka faza ljudskog razvoja redefinira granice između „njih“ i „nas“. Iskustvo boli i smrtnosti izjednačava ljude i daje nam mogućnost da izaberemo živjeti u ljubavi za bližnje što nadilazi društvene podjele (Iorio, 2022:53).

Istraživanja o povezanosti emocija i kolektivnih akcija kao što su aktivizam, sudjelovanje i organizacija akcija i društvenih pokreta u prošlosti ograničena su na negativne emocije, posebno na ljutnju ili bijes. Moguće je da je tako zbog povezivanja kolektivne akcije isključivo s protestima. Ipak, sve češća inkorporacija emocionalne dimenzije u istraživanje društvenih pokreta baca fokus na akcije koje su ranije bile nevidljive klasičnim pristupima (Scribano, 2022:118). Kolektivne akcije koje Scribano proučava u Latinskoj Americi dolaze od spontanih mreža koje pokreću dijeljena bol voljenih ljudi, uključujući figure kao što su

majke, očevi, rođaci i prijatelji. Ovi ljudi djeluju na sistematičan i uporan način protiv mržnje, nepovjerenja i rezignacije (Scribano, 2022:126).

Osjećaj ljubavi spominje se u pjesmama republikanske tradicije u pjesmi *God Save Ireland*:

*„Grit around with cruel foes, sure their courage proudly rose,
For they thought of hearts that loved them far and near.
Of the millions true and brave, o'er the ocean's swelling wave,
And the friends in Holy Ireland ever dear!“*

Ovo je pjesma nastala 1867. kao uspomena na tri ubijena irska zatvorenika osuđena na smrt što su irski nacionalisti vidjeli kao nepravednu osudu. U ovoj pjesmi ljubav se povezuje s prijateljima, odnosno saveznicima. Ljubav je ujedno i izvor snage za borbu. U pjesmi su vidljivi elementi koji definiraju društvenu ljubav kao što su briga za druge i svijet, stavljanje prioriteta na dobrobit drugih i prepoznavanje i uvažavanje drugih. Izražena je borbenost, hrabrost i vjernost, pjesma potiče na čuvanje sjećanja na ljude koji su poginuli zbog nastojanja oko irske borbe protiv neprijatelja koji su u pjesmi opisani kao tirani. Ljubav izražena u pjesmi nije univerzalna u smislu činjenja dobra i žrtve za drugu stranu u sukobu; naprotiv, oni su označeni kao nepravedni i okrutni, ali poziva na žrtvu koja nije usmjerena samo na osobni dobitak ili dobitak vlastite obitelji već na borbu za stvaranje nacije.

Ljubav prema rodnom gradu i svemu što on predstavlja vidljiva je u pjesmi *The Town I Loved So Well*. Pjesma je nastala '70-ih, napisao ju je Phil Coulter koji je rođen i odgojen u sjevernoirskom gradu Derryju ili Londonderryju. Kao što je jasno iz same činjenice da postoje dva različita naziva za isti grad, ondje su bile prisutne velike i teške podjele između protestanata i katolika.

Pjesma na početku govori o pjevačevoj mladosti, nostalgiji i donekle normalnom životu, ali zatim se opisuju stradanja, nasilje, oružje, prisutnost vojske i ostale vizure povezane s Nevoljama. Kroz cijelu pjesmu se ipak provlači stih „*the town I loved so well*“, a na kraju je prisutan i poticaj na borbu i rad na boljoj budućnosti.

*„And the damned barbed wire gets higher and higher
With their tanks and their guns
Oh my God, what have they done?
To the town I loved so well. “*

*„For what's done is done and what's won is won
And what's lost is lost and gone forever*

*I can only pray for a bright, brand new day
In the town I love so well.“*

Ljubav se osim toga prikazuje i kao osjećaj prema konkretnim osobama. Primjerice u pjesmi *The Time Has Come*.

*„The time has come to part, my love,
I must go away
I leave you now, my darling girl,
No longer can I stay.“*

Ovo je pjesma napisana o Patsyju O'Hari koji je 1981. umro tijekom štrajka glađu u zatvoru Long Kesh. U pjesmi se izražava ljubav prema voljenoj djevojci. Ipak, lirski je subjekt spreman napustiti odreći se tog odnosa, ljubavi pa i samog života zbog veće svrhe. Ta svrha je borba za irsku neovisnost i prava političkih zatvorenika. Dakle, radi se o žrtvi za društvo i za druge ljude. Pjesma poziva na nastavak te borbe, sjećanje na sve koji su se žrtvovali i na vjernost cilju.

U pjesmi *The Music of Healing* iz 1995. ljubav je predstavljena kao sila koja može prekinuti sukobe i podjele. To je također u skladu s definicijom društvene ljubavi kao manifestacije kritičkih akcija koje mogu potaknuti procese izgradnje zajednice i artikulirati solidarnost u društvu (Cataldi i Iorio, 2022).

*„Ah, the heart's a wonder
Stronger than the guns of thunder
Even when we're torn asunder
Love will come again“*

U pjesmi novijeg datuma nastaloj 2001. *Like the first time it's Christmas* ljubav je predmet želje i stremljenja u kontekstu mnogih gubitaka i osobnih te društvenih tragedija tijekom Nevolja.

*„I hear the small birds singing
In the bushes of Tyrone
The piper in the Derry Air
No longer plays alone
Go tell it on the mountain
That sweeps down to the sea*

*All I want for Christmas
Is a land of love and peace“*

Pjesma je nostalgična, lirski subjekt prisjeća se djetinjstva u Belfastu i govori o ukradenom djetinjstvu. Ovdje se ljubav i nada očituju kao kritika dosadašnjim politikama i žali se zbog sukoba.

Dakle, osjećaj ljubavi koji nalazimo u pjesmama republikanske tradicije može se definirati kao društvena ljubav zbog nadilaženja osobnih interesa pa čak i intimnih osobnih odnosa s drugima. U pjesmama starijeg datuma ljubav je povezana s borbom protiv neprijatelja na različite načine (bilo oružjem, bilo štrajkovima). Kako sukob odmiče može se vidjeti da je ljubav povezana s nastojanjem oko mira i razrješenja sukoba, spominje se u kontekstu iscjeljenja od starih rana u kontekstima s pojmovima koji sami po sebi pozivaju na mir i slogu kao što su Božić u pjesmi *Like the First Time It's Christmas* ili djeca u pjesmi *The Music of Healing* („*Don't beat the drum, that frightens the children*“).

3.2 NADA

Nada je dugo bila tema filozofskih i teoloških promišljanja i služila kao inspiracija za religije, pokrete i ideologije. Nadati se znači anticipirati, bez sigurnosti u to, da će se željeni budući događaj, ishod ili situacija dogoditi. U moralnom smislu nada je interpretirana kao znak dobrog zdravlja i duha, vjera da će nešto dobro pobijediti. Nada je optimistično stanje uma koje se temelji na mogućnosti ili očekivanju pozitivnih ishoda s obzirom na specifične ciljeve, događaje ili društvene okolnosti (TenHouten, 2023:77). Važni ciljevi s velikom vjerojatnošću postizanja (oni koji pružaju veliku nadu da će se ostvariti) generiraju pozitivne afekte kao što su radost ili zadovoljstvo, dok oni s niskom vjerojatnošću ostvarenja generiraju anksioznost ili depresiju (TenHouten, 2023:78).

Ako su nečije emocije u skladu s objektivnom i racionalnom procjenom sposobnosti i energije, a planovi za postizanje ciljeva su sigurni i jasni, onda su ovi osjećaji adaptivni. Ipak, ako je optimizam pretjeran, a prosudba zamagljena javljaju se fantazije, vjerovanje u sreću ili sudbinu. Ljudi mogu postati opsjednuti nerealističnim ciljevima i vizijom budućnosti bez prepoznavanja teškoća pri postizanju ciljeva. Iako je pretjerani optimizam adaptivan za ljudsku vrstu, može biti destruktivan za pojedince jer previše vremena i energije mogu ulagati u fantazije ili fundamentalno neostvarive ciljeve. Shvaćanje da su neki ciljevi neostvarivi i nerealni vodi do osjećaja pesimizma koji vodi do očaja. Pojedinaac u stanju očaja odbija sudjelovanje u društvu kako bi izbjegao daljnja razočaranja (TenHouten, 2023:85).

Nada je povezana s traženjem novih i kreativnih rješenja za sukob. Društva u kojima se događaju tvrdokorni sukobi često se nalaze u začaranim krugovima eskalacija i deeskalacija sukoba; svakom eskalacijom učvršćuje se osjećaj animoziteta, a svaki neuspjeh pri pomirbi smanjuje povjerenje i nadu (Rosler i sur., 2017:4).

Prema Rosleru, nada je visoko kognitivna emocija što znači da uključuje očekivanja i aspiracije za ostvarenjem pozitivnog cilja u budućnosti. Nada olakšava postavljanje ciljeva, planiranje, korištenje mašte, kreativnosti i kognitivne fleksibilnosti. Nada omogućava zamišljanje drukčije i bolje budućnosti, a može imati i aktivnu ulogu u smanjenju neprijateljstva i rješavanju problema u pregovorima i procesima pomirbe (Cohen-Chen i sur., 2014:14; Rosler i sur., 2017:6-7). U kontekstu deeskalacije nada može voditi akcijama za postizanje mirnije budućnosti kao što su otvorenost za nove informacije i konkretne političke odluke. U kontekstima eskalacije u konfliktima, očekivanje pozitivnih ishoda odnosi se na budućnost vlastite grupe, što je manje povezano s negativnim akcijama prema rivalskoj grupi (Rosler i sur., 2017:7).

U pjesmama republikanske tradicije nada se javlja se pjesmi *A Nation Once Again*:

*„And from that time, through wildest woe,
That hope has shone a far light,
Nor could love's brightest summer glow
Outshine that solemn starlight;
It seemed to watch above my head
In forum, field and fane,
Its angel voice sang round my bed,
A Nation once again!“*

Ova pjesma nastala je tijekom ranih ili srednjih 1840-ih godina, napisao ju je Thomas Osborne Davies, osnivač pokreta *Young Ireland*. Ovdje se radi o nadi ostvarenja irske nacije, odnosno uspostavljanja irske države na teritoriju cijelog otoka. Osjećaj nade ovdje je povezan sa željom za slobodom, odbijanjem ropstva odnosno kolonizacije od strane Velike Britanije. Spominju se i drevni heroji iz prošlosti, ali i nova borba koja se mora hrabro i djelatno izboriti. U ovoj pjesmi nada se može povezati s optimizmom, odnosno s prognoziranjem pozitivnih ishoda. Može se reći da služi kao moralni poticaj za borbu za neovisnost Irske.

U pjesmi novijeg datuma *Ceasefire*, nastaloj 1996. nada je vidljiva u sljedećim stihovima.

*„And down in the valley the children are playing
She watches them laugh in the sun
A little girl's teaching her brother to walk
And already he's trying to run
And down in the valley the children are waiting
Tomorrow a new day will start
And she knows every time when she put her arms round them
The future is close to her heart.“*

U ovoj je pjesmi očitija želja za prestankom vatre, odnosno borbe i mirnijim životom, ali i pravednijim društvom. Akteri u pjesmi su ženska osoba i djeca koji su prikazani u idiličnom okruženju, ali i trgovci oružjem koji ometaju miran život i nastavljaju žudjeti za sukobom. Ipak, nježnost i idila žene i djece pruža nadu u bolje sutra. Pjesma je nastala pred kraj Nevolja, a prekidi vatre bili su tema razgovora političkih aktera i vođa terorističkih organizacija. Ipak, prekidi vatre i predavanje oružja dugo su ostali neriješeni problemi i kamen spoticanja pri postizanju rješenja. Spominjanje prekida vatre u pjesmi u kontekstu s djecom koja simboliziraju budućnost ujedno je i želja za pozitivnim ishodom, ali i nuđenje alternativnog načina života koji se suprotstavlja nasilju.

Slično je izraženo i u pjesmi *Hedges of Co.Down* nastaloj 1989. godine.

*„I'm always dreaming that things are changing
And that they're building a factory tall
And young ones needed again in Newry
But I still need you the most of all
"Come on home to the County Down"“*

County Down nalazi se u Sjevernoj Irskoj, a u ovoj pjesmi poziva se na povratak svih koji su otišli iz tog područja kako bi se mogla izgraditi bolja i prospektivnija budućnost.

U pjesmi *Peter Pan and Me*, nastaloj 1991. u isto je vrijeme izražena i nada i razočaranje. Na početku se govori o mladom čovjeku koji je bio spreman pridružiti se pobunjeničkom pokretu tijekom Nevolja.

*„We were an army dressed in faded jeans and sandals
Too young and full of pride to feel afraid*

*And we believed in things like justice, truth and freedom
And we believed we had a right to liberty
And we believed that we could build a new tomorrow
That's how it seemed to Peter Pan and Me.“*

Ipak, kasnije je zbog nasilja, straha, krvave borbe, smrti, nepravednog zatvaranja mladić zamijenio borbu za ideale borbom za preživljavanje. Ovdje se dogodilo ono što TenHouten predviđa kada zbog pretjeranog optimizma ciljevi postanu neostvarivi i nerealni, odnosno izostaje realistična procjena rizika.

*„As each side tries for its military solution
And the politicians play their murderous games
And among the dead lie justice, truth and freedom
And among the dead lie hope and liberty
So if you care enough to mourn brave new tomorrows
Pull up a chair, join Peter Pan and Me“*

Nada je izražena drugačije kroz različite faze sukoba. Što se tiče starijih pjesama koje su nastale tijekom početnih faza irske borbe za neovisnost, nada je poticaj za borbu da se taj cilj ostvari. Kako sukob odmiče, mijenjaju se granice, akteri i način borbe. Nakon krvavih sukoba, smrtno stradalih i ozlijeđenih, fokus se mijenja na pronalazak mirnih rješenja i kompromisa. Oduševljenje ciljevima borbe za slobodu ili nezavisnost se smanjuje i kao da se radi o dječjim snovima koji nemaju značajnu podlogu u realnosti (kao što je pokazano u pjesmi *Peter Pan and Me*). Ipak, ne smanjuje se želja za boljim i mirnijim društvom što pokazuju pozivi na povratak u Sjevernu Irsku i želja za prestankom vatre.

3.3. PONOS

Kod lojalističkih pjesama neke od najizraženijih emocija su ponos i strah.

Što se tiče grupnih emocija poput ponosa, kod njih je važno to da ih većina članova neke grupe osjeća čak i kada je grupa raspršena. Važno je imati na umu i stupanj posvećenosti, privrženosti i identifikacije s grupom. Kolektivne emocije mogu se pojaviti na bazi kolektivne posvećenosti timovima, klubovima obožavatelja, klubovima, političkim strankama ili drugim grupama kojima je fokus na rodu, duhovnosti, etnicitetu ili slično (Sullivan, 2014:266). Kolektivni uspjeh, status, prestiž ili dominacija mogu generirati kolektivni ponos u lokalnim i transnacionalnim društvenim pokretima raznih vrsta (Sullivan, 2014:267). Kolektivni ponos uključuje kolektivno samopouzdanje i pozitivnu identifikaciju s drugima; primjerice, ljudi

moгу osjećati određenu čast ili slavu zbog postignuća ili atributa grupe s kojom se poistovjećuju ili u kojoj su članovi (Sullivan, 2014:267).

Fischer i suradnici u istraživanju društava koja počivaju na časti u odnosu na individualistička društva čast također opisuju kao samopoštovanje ili samopouzdanje kroz vlastitu prosudbu ili kroz prosudbu drugih ljudi, ona je i osobni atribut u smislu vlastitog integriteta osobe i kolektivni atribut u smislu da se čast dijeli s drugima (Fischer i sur., 1999:151). Ponos i sram povezani su s čašću na način da pojačavanje ili gubitak časti grupe kojoj ljudi pripadaju postaje uzrok vlastitom ponosu, odnosno sramu (Rodriguez Mosquera, 2000:834). Tako su ponos i sram odgovori na široku lepezu društvenih događaja, odnosno događaja za koji su najvažnije prosudbe, akcije ili veze s drugima (Rodriguez Mosquera, 2000:834).

Ipak, neki ekstatični događaji, iako izazivaju određeni kolektivni ponos, mogu djelovati na podjele u širem društvu, iako promoviraju solidarnost unutar određenog dijela društva ili populacije (Sullivan, 2014:270).

Postoji nekoliko modela za objašnjavanje kolektivnog ponosa. Kulturalni model odnosi se na slične geste, načine ekspresije i prakse koje dolaze iz određenog kulturalnog repertoara. Taj je model u skladu s Collinsovom teorijom interakcijskog rituala koji govori o praktičnim, materijalnim, simboličkim i interakcijskim aranžmanima koji kreiraju uzorke kolektivnih emocija (Sullivan, 2014:273). Randall Collins u teoriji interakcijskog rituala navodi kako jednom kada grupa počne razvijati vlastite simbole kao što su riječi, fraze, objekti ili amblemi, cirkulacija tih simbola koji označuju tu grupu čini partikularizirani kulturni kapital kao što su primjerice zajednički obrasci govora i razgovora, zajednička iskustva i sjećanja.

Također, fenomenološka značajka kolektivnog ponosa uključuje osjećaj da je „naša“ grupa iznad ostalih kompetitivnih grupa. Postoje i iskustva kolektivne arogancije ili oholosti što može prijeći u nasilje (Sullivan, 2014:275). Zbog toga je kolektivni ponos često povezan s predrasudama ili mogućnostima neprijateljstva prema grupama sa suprotnim ambicijama i interesima (Sullivan, 2014:277).

U pjesmama lojalističke tradicije takvi izrazi ponosa i časti mogu se pronaći u sljedećim primjerima.

U pjesmi *The Ulster Girl*:

*„But God the Just who ne'er designed His image for a slave
Will bless 'The Boys' – our pride and joys – and Ulster always save“*

U ovoj pjesmi ženski lirski subjekt govori o poštovanju, ljubavi i ponosu koji osjeća prema svima koji su se u prošlosti na protestantskoj strani borili protiv neprijatelja, odnosno irskih pobunjenika (*rebels*) koji su željeli uspostaviti svoju vlast na tom teritoriju. Lirski subjekt tu borbu vidi kao borbu za slobodu, odnosno opiranje zarobljeništvu i ropstvu od strane neprijatelja. Djevojka i sama radije želi umrijeti nego doživjeti pobjedu neprijateljske strane. Ponos i čast koja se iskazuje u pjesmi povezan je sa zaslugama u prošlim borbama.

U pjesmi *Billy McFadzean*:

*„Let me tell you a story of honour and glory,
Of a young Belfast soldier, Billy McFadzean by name“*

Billy McFadzean bio je britanski vojnik koji je u Prvom svjetskom ratu tijekom bitke na Sommi 1916. spasio suborce bacivši se na granatu. Bitka na Sommi važan je povijesni trenutak za Britance i protestante. Prisjećajući se britanskih vojnika koji su preminuli i borili se u bitkama tijekom Prvog svjetskog rata, Britanci naglašavaju svoju ulogu na ispravnoj strani povijesti. Također, 1916. je godina Uskrasnog ustanka, odnosno pobune irskog naroda u Dublinu protiv britanske vlasti tako da je naglašavanje te godine naglašavanje britanske žrtve i vjernosti nasuprot irskog pobunjeničtva i nasilja.

U pjesmi *Suicide Battalion*:

*„And some day soon they'll go proudly on parade
Shoulder to shoulder right up the Shankill Road
Loudly we'll cheer the heroes of the west
The suicide battalion of the U.V.F“*

Kao što je ranije rečeno, UVF (*Ulster Volunteer Force*) odnosno Ulsterski dobrovoljci paravojna je organizacija osnovana u Sjevernoj Irskoj, a glavni cilj postojanja je održanje britanske vlasti u Sjevernoj Irskoj, odnosno borba da Sjeverna Irska ostane dijelom Ujedinjenog Kraljevstva. Iako službeno postoji od 1966., ime preuzima iz protestantske organizacije nastale 1913. godine koja se borila protiv irskog pokreta *Home Rule*. U ovoj se pjesmi spominje kako su pripadnici ove organizacije kroz povijest ponosno i hrabro čuvali Ulster. I u ovoj pjesmi se spominje Bitka na Sommi, slavi se pobjeda, ali naglašava se da borba još traje na području irskog otoka. Također, u pjesmi se spominje i parada u kojoj s ponosom trebaju i hoće sudjelovati. Parade i marševi važan su dio sjevernoirske

svakodnevice, godišnje ih se održi oko 3500, a većina ih je povezana s unionistima ili lojalistima (2581), ali ima i republikanskih i neutralnih parada. Parade se održavaju kao sjećanja na određene povijesne događaje, primjerice svakog 12. srpnja održava se parada u spomen pobjede kralja Williama nad katoličkim kraljem Jamesom Stuartom tog datuma 1690. u bitci kod Boynea (Bilandžić, 2005:231). Iako ove parade izazivaju osjećaj zajedništva i ponosa kod protestanata, prilično su kontroverzne za sjevernoirsko društvo u cjelini (Sullivan, 2014:270). Jedan od razloga je i taj što parada, odnosno marš jedne od skupina izaziva osjećaj frustracije i provokacije kod druge skupine, pogotovo ako parade prolaze kroz teritorij, odnosno dio grada s većinskim stanovništvom suprotstavljene skupine.

U ovoj se pjesmi ponos generira iz prošlih pobjeda i junaštva boraca UVF.-a, ali također spominjanjem sudjelovanja u paradama, kao da se ide još korak dalje i prisjeća se davnijih pobjeda britanske, odnosno protestantske povijesti čime se osjećaj časti i ponosa još dublje legitimira.

U pjesmi *Unfurl the Orange Banner* ponos je izražen u vezi sa simbolima britanske vlasti i protestantizma. Javlja se poticaj na borbu protiv zelene boje i simbola koji predstavljaju Irsku. Kao rezultat hrabre, ustrajne i vjerne borbe ponosno se mogu isticati simboli onoga za što se ljudi bore:

„*Yes, let the Orange and the Blue,
Stream proudly out again*“

Ponos je u lojalističkim pjesmama povezan s povijesnom slavom, odnosno povijesnim osobama i događajima britanske povijesti. Povijesna postignuća koja se spominju variraju od onih iz 1690. kada je kralj William pobijedio u Bitci kod Boynea, zatim Prvog svjetskog rata pa do događanja i aktere koja se odnose na razdoblje Nevolja. U pjesmama poput *The Ulster Girl* svojata se određene osobe i predstavlja ih se kao vlastiti ponos i radost. U nekima je ponos, odnosno čast pridružen određenim osobama poput pjesme o Billyju McFadzeanu, ali potičući sjećanje na njega i njemu slične koji su ostali vjerni i hrabro se borili za ciljeve i ideale cijele društvene skupine, invocira se osjećaj ponosa, ali i potiče se slušatelje da zadrže tu čast djelujući na isti način.

3.4. STRAH

Strah je primarna emocija koja se javlja kada pojedinac opaža ili percipira neku prijetnju ili opasnost koja prijete njemu ili njegovoj grupi. Povezan je s niskom kontrolom nad situacijom

i uključuje i fiziološke i psihološke reakcije usmjerene na preživljavanje u opasnim situacijama (Cohen-Chen i sur., 2014:14). Strah motivira zaštitu od događaja koji se percipiraju kao prijetnje. U kontekstu konflikta ako se ponašanje druge odnosno vanjske grupe percipira kao prijeteće vjerojatno će rasti potpora za nasilne politike (Cohen-Chen, 2014:14). Također, strah jača veze unutar grupe, ali i smanjuje kreativne ideje za rješavanje sukoba (Cohen-Chen, 2014:14). Ekstreman strah dovodi do kognitivnog zaleđivanja i prioritizacije informacija koje su prijeteće ili upozoravajuće (Cohen-Chen, 2014:14).

Prijetnje i opasnosti, prisutne ili anticipirane, u slučaju konflikta odnose se na osobna i kolektivna iskustva određena prirodom konflikta, odnosno radi li se o ratu, terorističkim napadima, zatvaranjima, ekonomskim krizama i slično. Strah se može javiti kao reakcija na informacije o određenim objektima, događajima, osobama ili situacijama koje mogu biti opasnost (Halperin i sur., 2008:2). Moguće je odrediti najmanje tri kategorije varijabli koji utječu na strah u kontekstu konflikta. Prva kategorija je kolektivno sjećanje koje se definira kao reprezentacije prošlosti koje članovi društva pamte kao povijest (Halperin i sur., 2008:3-4). Kolektivno sjećanje tretira se kao istinit zapis prošlosti, a formalne institucije, uključujući škole, prenose taj zapis članovima društva. Kada se kolektivno sjećanje društva fokusira na prošle traume ili druga negativna iskustva, sadašnji događaji uspoređuju se s prošlima i javlja se strah (Halperin i sur., 2008:4). Druge kategorije koje utječu na osjećaj straha su percepcija protivnika i specifična osobna iskustva članova društva (Halperin i sur., 2008:4).

Direktne posljedice života u oružanom sukobu fizičke su ozljede, prekidi svakodnevnog života i rutinske mobilnosti, lošiji životni uvjeti u smislu limitiranih resursa vode i hrane. Takav način života vodi povećanom osjećaju nesigurnosti, nepredvidivosti i stresa (Williams i sur., 2018:2). Strah od nasilja u formi kroničnog stresa utječe na mentalno i fizičko zdravlje (PTSP, depresija, anksioznost), ali i na druga ponašanja povezana sa zdravljem kao pokretljivost unutar zajednice, razvoj društvenih veza, iskorištavanje zdravstvenih institucija i sl. (Williams i sur., 2018:3). Strah od zločina povezan je sa strahom od percipiranog rizika i ranjivosti, može uključivati strah za sebe, ali i za druge, odnosno altruistični strah. Ono što je važno za istraživanje straha od nasilja je specifična izloženost određenim događajima (primjerice, bombardiranje, oružane borbe, napadi i sl.). Strah od zločina veći je kod ljudi koji su nedavno sami bili žrtve (Williams i sur., 2018:9).

U pjesmama lojalističke tradicije strah je izražen u sljedećim primjerima.

U pjesmi *Chase Them Home*:

*„Trouble started in Belfast City,
When rebels tried, to show no pity,
Torn and showing, intimidation,
Put the fear into our Nation“*

Ova je pjesma nastala 1970-ih, a glazba je preuzeta iz popularne pjesme Johna Denvera *Take me Home, Country Roads*. U pjesmi se opisuju različiti nasilni postupci irskih pobunjenika, odnosno članova irskih paravojskih organizacija tijekom Nevolja (*„Burned our homes, blocked our roads“*). U pjesmi se spominje i lojalistička teroristička organizacija Ulsterski obrambeni savez ili UDA (*Ulster Defence Association*) koja je nastala 1971. prvotno formirana kao obrambena organizacija čija je uloga borba protiv sličnih organizacija na strani republikanaca (IRA i PIRA) koje su početkom 1971. u Belfastu likvidirale sedam britanskih vojnika i pripadnika RUC-a. Nakon što je 1972. ukinut Stormont, unionisti su se osjećali izdanima od strane vlastite države što je dovelo do potpune usmjerenosti UDA-e terorizmu (Bilandžić, 2005:264-5). Kako je navedeno u pjesmi, republikanci, irski pobunjenici i njihove organizacije uzrokovale su vidljivu štetu u sjevernoirskim gradovima, no osim toga ostavili su i psihološke posljedice straha i zastrašivanja. Prema tome, opravdano je braniti se i stoga se u pjesmi veličaju i potiču akcije UDA-a da se bore i rastjeraju protivnike.

U pjesmi *Come All Ye Young Protestants* strah koji proizlazi iz kolektivnih loših iskustava i sjećanja vidljiv je u stihovima:

*„All down through the ages they have tried in vain
To take over Ulster, they'll try it again.
But we'll never falter to fight for the cause“*

Pjesma je nastala oko 1969. ili 1970. godine. U pjesmi se spominje britanska povijest na irskom otoku, od kraljevanja kralja Williama pa do Prvog svjetskog rata. Posebno je osjetljiva tema Uskrsnog ustanka kada su Irci pokušali svrgnuti britansku vlast. U pjesmi se anticipira ponovno djelovanje neprijatelja u istom smjeru i poziva se na borbu protiv tih prijetnji.

Slično je vidljivo i u pjesmi *„Daddy's Uniform“*

*„My memory it strays back again, to nineteen forty one
When Ulsters shores were threatened
By the Jackboot of the Hun
And Ulsters people rallied round
They knew they need not fear*

*For the knew God was on their side
And the Ulster Volunteers“*

U ovoj je pjesmi prisutan opis straha koji su protestanti doživljavali u prošlosti i prijetnji koje su bile prisutne. Borba protiv neprijatelja koja se odvijala u prošlosti prenosi se generacijski, a osjećaj povjerenja dolazi od vjere u Boga, odnosno vjere u ispravnost vlastitih ciljeva. U ovoj je pjesmi također važno kolektivno sjećanje koje potiče na djelovanje i u sadašnjosti kako bi se smanjio osjećaj straha i neizvjesnosti.

Općenito se može zaključiti da je život u kontekstu svakodnevnih sukoba i nasilnog konflikta u smislu percepcije prijetnji ostavio traga u lojalističkim pjesmama. Kolektivno sjećanje na događanja tijekom Nevolja, ali i ranijih incidenata pospješuje osjećaj straha kao i percepcija protivnika čije se organizacije (IRA, PIRA) označavaju kao izrazito opasne. U isto vrijeme vlastite se organizacije (UDA, UVF) vide kao pozitivne, odnosno smatra ih se čuvarima mira i dobrog života, a njihova djelovanja smatraju se opravdanim. Pjesme u kojima se ističe strah povezane su i s opisima izrazito loše i teške kvalitete života za obično stanovništvo.

4. REZULTATI I RASPRAVA

U ovome radu analizirane su 62 pjesme republikanske tradicije i 20 pjesama lojalističke tradicije. Ova razlika u brojevima pjesama može se pripisati različitim povijesno-društvenim uvjetima u kojima su ove dvije zajednice živjele i stvarale glazbu, odnosno kanon iz kojega vuku inspiracije.

Ipak, kod obje je zajednice u stvaralaštvu vidljiva komponenta stvaralaštva na temelju neposredne okoline, odnosno u tekstove pjesama uključuju aktere i događaje relevantne za svoje vrijeme i život. To se vidi u opisima sudbina stvarnih povijesnih osoba koje se spominju imenom i prezimenom, opisima sukoba, povijesnih događaja, svakodnevnih praksi i života tijekom sukoba. Primjerice, u tekstovima pjesama o političkim zatvorenicima, štrajka glada, paradama i sl. Dakle, kao što je Pietzonka već utvrdila proučavanje glazbe u slučaju Sjeverne Irske korisno je za dokumentiranje političkih i društvenih promjena tijekom sukoba.

Više nego na analizu pjesama kako bi se utvrdio povijesni razvoj situacije, ovaj se rad fokusira na analizu osjećaja i sentimenata izraženima u pjesmama. Kao što je već rečeno, svaki tvrdokorni sukob ima značajan psihološki utjecaj na stanovništvo koje je njime

pogođeno, a pojedinci mogu iskusiti emocije ne samo kao odgovor na osobne životne događaje i aktivnosti nego i kao odgovor na događaje koji utječu na članove grupe s kojom se identificiraju.

U analizi pjesama utvrđeno je da su najčešće emocije kod skupine pjesama republikanske tradicije ljubav i nada, a kod pjesama lojalističke tradicije ponos i strah. Sve ove emocije su kolektivne. Što se tiče ljubavi kao kolektivne, odnosno društvene emocije, označava ju obilno davanje vlastitih resursa, vremena, zdravlja, ponekad i života zbog brige za druge ljude ili okoliš u nadilaženju vlastitih interesa. U kontekstu ovog istraživanja očituje se u pjesmama o mučenicima, herojima, poznatima i anonimnima koji su se žrtvovali za veću svrhu. U tom je smislu takva vrsta društvene ljubavi prisutna u pjesmama obje tradicije. Ta se žrtva očituje u borbi protiv neprijatelja na različite načine kako bi se uspostavila određena kvaliteta života za vlastitu zajednicu. Univerzalnost ljubavi može se definirati po tome što nije ograničena samo na najbliži krug ljudi, ona prelazi granice primarnih veza s partnerima, članovima obitelji i prijateljima i prelazi na širu društvenu zajednicu.

Povezanost osjećaja društvene ljubavi može se povezati s elementom razvoja solidarnosti u Collinsovoj interakcijskoj teoriji. Prema istom autoru i vanjski konflikt može donijeti unutarnju solidarnost (Collins, 2013:55). Kao primjer navodi američko društvo poslije događaja 11. rujna 2001. Isticanje američkih zastava (u dvorištima, kao ukras na automobilima i sl.) je tada masivno poraslo, veličalo se vatrogasce i policajce koji su spašavali žrtve i naravno davala se počast poginulima (Collins, 2013:55). Dakle, događaji koji su naočigled tragični imaju potencijal da razviju osjećaj međusobne povezanosti, emocionalnog usklađivanja i vrenja što omogućuje grupnu solidarnost, emocionalnu energiju, nastanak simbola, naklonjenost tim simbolima i potrebu njihove obrane i povišen osjećaj moralnosti o pravednosti grupe.

Solidarnost kod republikanaca i u njihovim pjesmama u tom smislu možemo vidjeti na primjeru uhićenja i zatvaranja političkih zatvorenika i poznatog štrajka glađu 1981. godine u zatvoru Long Kesh. Kao što je već rečeno, štrajk je organiziran zbog ukidanja posebnog statusa političkim zatvorenicima (odnosno pripadnicima terorističkih organizacija). Tijekom štrajka kojeg je predvodio zatvorenik Bobby Sands umrlo je desetero zatvorenika. U pjesmama koje govore o tome prisutan je poziv na borbu i odbacivanje nepravednih zakona. Zajednički fokus je tragedija, odnosno herojski čini nekolicine ljudi u koje se svi sa sličnim idejama trebaju ugledati.

Primjerice u pjesmi *The Ballad of Long Kesh*:

*„They are forced to live in cages
Like the animals at Bellevue
But the spirit of 1916
Will surely see them through“*

*„Long Kesh is known to everyone
The system must be broke,
So come all you Irish people
Be you far or near,
Remember our brave prisoners
In Long Kesh this year,*

*And by civil disobedience
Or by your chosen means
Let's make our stand until the day
Each one of them is free“*

Također u pjesmi *The Ballad of Bobby Sands*:

*„So to all you people
My song to you I've sung
In memory of a brave young Belfast man
Who would not concede defeat,
From his stand would not retreat.
I sing of the gallant Bobby Sands“*

Univerzalnost ljubavi u smislu brige za one na „drugoj strani“ u smislu razumijevanja i prihvaćanja njihovih zahtjeva i gledišta teže je pronaći što ne čudi s obzirom na opisani karakter tvrdokornih sukoba, a i s obzirom na nasilje i destrukciju koja se događala. Ipak, kako sukob odmiče, u pjesmama republikanske tradicije može se vidjeti da je ljubav povezana s nastojanjem oko mira i razrješenja sukoba, spominje se u kontekstu iscjeljenja i izgradnje mira i sloge.

Što se tiče nade koja se može definirati kao optimistično stanje uma koje se temelji na mogućnosti ili očekivanju pozitivnih ishoda s obzirom na specifične ciljeve, događaje ili društvene okolnosti, u republikanskim je pjesmama izražena drugačije kroz različite faze sukoba. Što se tiče starijih pjesama koje su nastale tijekom početnih faza irske borbe za neovisnost, nada je poticaj za borbu da se taj cilj ostvari. Nakon određenih razočaranja u smislu svjedočenja ubojstvima, napadima, nasilju i ostalim eskalacijama sukoba oduševljenje

idealima poput borbe za slobodu ili pravdu se čini sve manje realno ostvarivim ciljem pa se javljaju i osjećaji razočaranja tako da se fokus mijenja na pronalazak mirnih rješenja i kompromisa.

Nada se kao kolektivna emocija također može povezati sa solidarnošću u smislu održavanja vjernosti, hrabrosti i ustrajnosti kod ostvarivanja ciljeva grupe ili zajednice. Ono što karakterizira nadu je i njezin kreativni potencijal u razrješenju sukoba i izgradnji bolje budućnosti. Kao što je navedeno, ako nada ne počiva na temeljima realnih procjena, javlja se i osjećaj razočaranja. Na osobnom nivou to može uzdrmati predanost identitetu, pogotovo u napetim okolnostima tvrdokornih sukoba i pogotovo s obzirom na polaganje velikog truda i ulaganja u taj identitet i vjere u ispravnost postupaka vođa ili članova grupe s kojom se osoba identificira. To je dosta vidljivo u pjesmi analiziranoj u prethodnom poglavlju *Peter Pan and Me*.

U pjesmama lojalističke tradicije prisutni su osjećaji ponosa i straha. Kao što je rečeno, kolektivni ponos uključuje kolektivno samopouzdanje i pozitivnu identifikaciju s drugima; primjerice, ljudi mogu osjećati određenu čast ili slavu zbog postignuća ili atributa grupe s kojom se poistovjećuju ili u kojoj su članovi, a u pjesmama lojalističke tradicije ponos se javlja u kontekstu britanskih povijesnih postignuća i znakovitih ličnosti, od kralja Williama pa do suvremenih boraca i mučenika koji su se značajno istaknuli svojom žrtvom.

Osim izražavanja ponosa kroz pjesme, protestantske zajednice svoj ponos pripadnosti grupi izražavaju i komemoracijama u kojima se svi njihovi najznačajniji simboli i vrijednosti stapaju u jednu sliku. Sudjelovanje u procesiji ili paradi 12. srpnja ima jak potencijal za razvijanje emocionalne energije. Posebno je tome slučaj u kontekstu sukoba jer svako izražavanje pripadnosti određenoj grupi može biti opasno, ali je samim time pojačan osjećaj solidarnosti, zajedništva, ali i potrebe da se obrane simboli grupe. Time rastu i osjećaji ponosa zbog pripadnosti grupi. Neki od najvažnijih simbola su primjerice predmeti narančaste boje, određen repertoar pjesama i instrumenti (lambeg bubanj, flaute). Ove su manifestacije također dobar pokazatelj Collinsove teorije interakcijskih rituala u smislu nastajanja i održavanja zajedničke emocionalne solidarnosti i obrane simbola grupe.

To se može vidjeti u pjesmi *The Sash My Father Wore*:

„It was worn at Derry, Aughrim, Enniskillen and the Boyne
My father wore it as a youth in bygone days of yore
So on the 12th I proudly wear the sash my father wore.“

Što se tiče straha, pjesme u kojima se ističe strah povezane su i s opisima izrazito loše i teške kvalitete života za obično stanovništvo. Percepcija neprijatelja u lojalističkim je pjesmama izrazito negativna što je posljedica kolektivnog sjećanja na događanja tijekom Nevolja, ali i ranijih incidenata.

U takvom je ozračju podijeljenosti pripadnost određenoj skupini i identifikacija s tom skupinom izrazito važna. Kao što Stryker ističe u svom konceptu predanosti identitetu, višestruki identiteti koje čovjek posjeduje organizirani su u određenu hijerarhiju koja je definirana vjerojatnošću da će određeni identitet biti prizvan ili izražen u različitim situacijama, a što je veća predanost identitetu to je on važniji. Također, što je broj ljudi uključen u mrežu veza na kojoj identitet počiva veći, to je on važniji. Slično smatra i Burke prema kojem se emocionalna uznemirenost javlja pri izmirenju nekompatibilnih identiteta. Kada je identitet strogo kontroliran posvećuje se mnogo energije, pažnje i resursa njegovom održavanju (Turner i Stets, 2011: 157). U kontekstu sukoba dviju zajednica koje žive na istom prostoru i koje su godinama izložene tvrdokornim sukobima te koje jedna u drugoj vide prijetnju, svako odstupanje od zadanog etničkog i vjerskog identiteta predstavlja opasnost i dodatni izvor straha i stresa. Također, kazne za odstupanje su rigidnije.

U pjesmi lojalističke tradicije *The Auld Orange Flute* predstavlja se čovjeka koji je cijeli život bio odan protestant i svirao flautu na paradama 12. srpnja na spomen Bitke kod Boynea. Međutim, taj čovjek, Bob Williamson oženio je katolkinju. To je kod njegovih dosadašnjih prijatelja izazvalo osjećaje razočaranja i izdaje. Ipak, njegov identitet protestanta toliko je važan da je njegova flauta umjesto njega postala nositeljicom identiteta i počela sama od sebe svirati protestantske pjesme:

*„At the chapel on Sunday to atone for past deeds,
He said Fathers and Aves and counted his beads.
'Til after some time, at the priest's own desire
He went with the old flute to play in the choir.
He went with the old flute to play for the Mass,
But the instrument shivered and sighed, oh, alas,
And try though he would, though it made a great noise,
The flute would play only "The Protestant Boys."“*

U ovoj je pjesmi prisutno dosta religijskih simbola (krunica, molitve i sl.). Ovdje treba uzeti u obzir kompleksnog odnosa religije i identiteta u Sjevernoj Irskoj. Religija je faktor koji doprinosi formaciji, učvršćenju i intenzifikaciji identiteta kod dvije sukobljene zajednice u Sjevernoj Irskoj i pruža bogat izvor simbola i vjerovanja. Pripadnost protestantskoj ili

katoličkoj crkvi označava i pripadnost zajednicama koje čiji su politički ciljevi nepomirljivi stotinama godina i implicira se njihova višestoljetna povijesna borba. Crkve u Sjevernoj Irskoj nisu podupirale nasilje, ali su implicitno podupirale podjelu u društvu; primjerice u podupiranju odvojenih škola i miješanih brakova, prenošenju različitih i suprotnih vrijednosti i sl. (Brewer, 2011). Religija nije sama po sebi uzrok tih podjela niti sukoba, ali je vrlo važan faktor u svakodnevnom životu, stvaranju vlastitog identiteta i identifikaciji neprijateljske skupine.

Također je to vidljivo u pjesmi *The Orange and the Green*. Radi se o pjesmi republikanske tradicije koja govori o osobi koja je dijete miješanog braka i kojoj je teško pronaći vlastiti identitet:

*„Baptized by Father Riley, I was rushed away by car,
To be made a little Orange-man, me father's shining star.
I was christened "David Anthony," but still, in spite of that,
To my father, I was William, while my mother called me Pat.“*

*„Now my parents never could agree about my type of school.
My learnin' was all done at home, that's why I'm such a fool.
They've both passed on, God rest 'em, but left me caught between
That awful colour problem of the Orange and the Green.“*

Primjer predanosti identitetu može se vidjeti i u pjesmi *The Lambeg Drummer*, to je pjesma republikanske tradicije koja govori ljubavnom odnosu između žene koja je protestantkinja i muškarca koji je katolik. U pjesmi žena govori muškarcu:

*„She touched my cheek in Brittany
what a shame you're Mick, not Sam, said she
or Stewart, Cecil, Ian or Rob,
Billy, Ivan, Jack or Bob“*

Muškarac s druge strane na početku pjesme govori:

*„I met her on a far Greek isle,
our accents Irish, a glance, a smile.
This girl I could not love at home
I loved in Greece and later, Rome.“*

U ovoj su pjesmi dvoje ljudi predani svojim vjerskim i nacionalnim identitetima toliko da su spremni propustiti priliku za dužu ljubavnu ili bračnu vezu. Zanimljivo je da su ipak na

odmoru, odnosno izvan domovine ušli u odnos u koji se na teritoriju Sjeverne Irske ne bi upustili uopće. Dakle, kada su imali određenu slobodu od drugih, odnosno kad nisu bili pod pritiskom društvenih očekivanja nije im bio problem propustiti priliku za isticanje odnosno ponašanje u skladu s identitetom katolika, odnosno protestantkinje. Ovdje je ponašanje u skladu s tvrdnjama McCalla i Simmonsa u smislu da je identitet improviziran, varijabilan, ispregovaran (nasuprot Styrkeru koji smatra da je više konvencionalan), a pojedinci su samosvjesne osobe koje biraju koji identiteti su im važniji i kako mogu biti predstavljeni. Također, prema McCallu i Simmonsu identitet je psihološka potreba koja se održava interpersonalnim odnosima s drugima koji pružaju podršku i nagrade. Tako je primjerice par iz pjesme nagrađen kratkim ljubavnim odnosom na odmoru upravo zato što su uspjeli nakratko zanemariti svoje identitete, ali u domovini zasigurno ne bi bili nagrađeni prihvaćanjem od strane sunarodnjaka, prijatelja ili obitelji.

5. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Glavno ograničenje ovog istraživanja odnosi se na uzorkovanje. U ovome je radu, kao što je spomenuto, kao izvor podataka korišten popis pjesama Katryn Pietzonke. Sam popis pjesama koji je Pietzonka kreirala smatrali smo prikladnim jer je velik broj poznatih i manje poznatih pjesama obje tradicije skupljen i klasificiran na jednom mjestu. Autorica je pjesme klasificirala po žanru (odnosno na tradicionalne pjesme i pjesme pop/rock žanra), po tradiciji i mjestu nastanka (radi li se o tradiciji lojalista ili republikanaca, radi li se o sjevernoirskim, irskim ili međunarodnim pop/rock umjetnicima) te vremenski (tradicijske pjesme podijeljene su na one nastale u prošlosti i one novije). Tijekom pregleda literature, ovaj se popis istaknuo svojom dostupnošću (cjelovit popis bio je objavljen na Internetu) i iscrpnom klasifikacijom. Ipak, taj popis pjesama nije iscrpan u smislu da se na popisu zasigurno ne nalaze sve pjesme koje mogu spadati u neku od tih kategorija. Primjerice, u pjesmaricama *Orange-Loyalist Songbook* može se pronaći puno veći broj lojalističkih pjesama nego što ih je autorica uključila u svoj popis. Ipak, treba imati na umu da je nastanak i širenje pjesama s obje strane sukoba vrlo fluidan proces; tijekom vremena mijenjaju se tekstovi pjesama, melodije se ponavljaju i posuđuju, dolazi do promjene značenja popularnih pjesama u svrhu njihova korištenja za jednu ili drugu stranu u sukobu i sl., tako da je određivanje populacije za uzorkovanje teško izvedivo. Također, cjeloviti tekstovi nekih pjesama s Pietzonkinog popisa bili su nedostupni na Internetu i drugim izvorima pa su izostavljeni iz istraživanja.

Ostala ograničenja odnose se na to da je zaključke ovoga rada teško generalizirati i uspoređivati sa sličnim istraživanjima zbog specifičnosti situacije u Sjevernoj Irskoj kao što su dugotrajnost i tvrdokornost sukoba, mentalitet stanovnika, njihove sličnosti kao što su dijeljenje jezika i sudjelovanje u istom društvu u istoj državi, ali i mnogih razlika koje se tiču vjeroispovijesti, tradicije i pogleda na povijesne okolnosti.

6. ZAKLJUČAK

Glavno istraživačko pitanje ovoga rad je na koji način glazba doprinosi stvaranju kolektivnih emocija i izražavanju vrijednosti i identiteta određene zajednice spram pripadnika te zajednice i ostalih u kontekstu sjevernoirskih Nevolja.

Analizirajući pjesme republikanske, odnosno lojalističke tradicije u pjesmama su utvrđene najučestalije emocije koje se javljaju, to su za republikanske zajednice emocije ljubavi i nade, a za lojalističke zajednice emocije ponosa i straha. Sve su to kolektivne emocije, odnosno javljaju se kao odgovor pojedinca na događaje koji utječu na članove grupe s kojom se identificiraju.

Kod osjećaja društvene ljubavi to je vidljivo nadilaženjem vlastitih potreba, ciljeva, bliskosti s obitelji i prijateljima kako bi se djelovalo za dobro šireg društva i zajednice. Kod osjećaja nade to je vidljivo u poticajima na borbu za ciljeve koje se smatraju ispravnima kao i u spremnosti na pronalazak kompromisa i izgradnju boljeg društva. Ponos je u lojalističkim pjesmama povezan s povijesnom slavom, odnosno povijesnim osobama i događajima britanske povijesti koji služe kao uzor slušateljima pjesama koji su pozvani osjećati čast što pripadaju grupi kojoj pripadaju, ali i boriti se i braniti svoju zajednicu kao povijesne figure koje se veličaju. Što se tiče straha, u pjesmama se ističe realna prijetnja neprijatelja u prošlim i sadašnjim vremenima, a obrana od njih je nužna i opravdana. Sve te emocije povezane su sa stvaranjem osjećaja solidarnosti i kohezije u grupi jer nastaju tijekom zajednički proživljenih događaja, bili oni slavljeničkog, komemorativnog ili iznenađujuće tragičnog karaktera. Također, te emocije doprinose učvršćivanju i održavanju vjerskog, odnosno etničkog identiteta pojedinaca, pogotovo u kontekstu nasilnih i tvrdokornih sukoba.

Glazba kao medij kroz koji su ove emocije izražene doprinosi njihovu širenju i olakšava solidarizaciju i identifikaciju s drugima zbog svoje dostupnosti i popularnosti. Slušanje i pjevanje istih pjesama mogu povezati pojedince koji su prostorno daleko, informacije se

prenose na sažet, ali učinkovit način. Osim što olakšava povezivanje istomišljenika, glazbom se poruke važne određenoj društvenoj skupini mogu lako prenijeti široj publici. Glazba kao takva ima veliki potencijal što se tiče društvene svijesti, ali naravno da u kontekstu produblјivanja ili razriješenja sukoba ovisi o kontekstima sukoba, okolnostima, uzrocima, kolektivnom sjećanju i akterima.

LITERATURA:

1. Bilandžić, M. (2004). Rat ili mir? - oružane organizacije u Sjevernoj Irskoj i njihova kategorizacija. *Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, 7(13-14), 147-173.
2. Bilandžić, M. (2004). Sjeverna Irska između rata i mira. *Politička misao*, 41(02), 135-160.
3. Bilandžić, M. (2006). Perspektive sjevernoirskog sukoba: kraj IRA-e ili jedinstvena Irska. *Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, 9(18), 73-100.
4. Brewer, J., Mitchell, D., & Leavey, G. (2013). *Ex-combatants, religion, and peace in Northern Ireland: The role of religion in transitional justice*. Springer.
5. Cataldi, S., & Iorio, G. (2022). When reality challenges sociological imagination: What social love is in a critical perspective. In *Social Love and the Critical Potential of People* (pp. 9-17). Routledge.
6. Cohen-Chen, S., Halperin, E., Porat, R., & Bar-Tal, D. (2014). The differential effects of hope and fear on information processing in intractable conflict. *Journal of Social and Political Psychology*, 2(1), 11-30.
7. Collins, R. (2013). Time-bubbles of nationalism: dynamics of solidarity ritual in lived time. In *The Cultural Politics of Nationalism and Nation-Building* (pp. 53-67). Routledge.
8. Dornschneider, S., & Todd, J. (2021). Everyday sentiment among unionists and nationalists in a Northern Irish town. *Irish Political Studies*, 36(2), 185-213.
9. Fischer, A. H. (1999). The role of honour-related vs. individualistic values in conceptualising pride, shame, and anger: Spanish and Dutch cultural prototypes. *Cognition & Emotion*, 13(2), 149-179.
10. Frith, S. (1996). Music and identity. *Questions of cultural identity*, 1(1), 108-128.
11. Green, C. (2019). *Identity, authority and myth-making: Politically-motivated prisoners and the use of music during the Northern Irish conflict, 1962-2000* (Doctoral dissertation, Queen Mary University of London).

12. Halperin, E., Bar-Tal, D., Nets-Zehngut, R., & Drori, E. (2008). Emotions in conflict: Correlates of fear and hope in the Israeli-Jewish society. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology, 14*(3), 233-258.
13. Iorio, G. (2022). Social systems and social love: A macro-perspective on the history of civilisations. In *Social Love and the Critical Potential of People* (pp. 53-65). Routledge.
14. Kennedy-Pipe, C. (2014). *The origins of the present troubles in Northern Ireland*. Routledge.
15. Kilkerr, D. (1977). Sam Henry and "Songs of the People". *Folk Music Journal, 208-232*.
16. McKerrell, S. (2012). Hearing sectarianism: understanding Scottish sectarianism as song. *Critical Discourse Studies, 9*(4), 363-374.
17. Meulemans, B. (2013). *Belfast: Both sides now*. Create Space.
18. Millar, S. R. (2015). Musically consonant, socially dissonant: orange walks and Catholic interpretation in West-Central Scotland. *Music and Politics, 9*(1).
19. Millar, S. R. (2022). Let us entertain you: paramilitary songs and the politics of loyalist cultural production in Northern Ireland. *Race & Class, 63*(4), 9-34.
20. Mitchell, A. (2015). *Lost in transformation: violent peace and peaceful conflict in Northern Ireland*. Springer.
21. Mosquera, P. M. R., Manstead, A. S., & Fischer, A. H. (2000). The role of honor-related values in the elicitation, experience, and communication of pride, shame, and anger: Spain and the Netherlands compared. *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*(7), 833-844.
22. Palmieri, M., & Iannaccone, C. (2022). Giving without expectations: The results of the World Love Index. In *Social Love and the Critical Potential of People* (pp. 103-114). Routledge.
23. Pietzonka, K. (2013). *And the Healing Has Begun...* Author House.
24. Radford, K. (2001). Drum rolls and gender roles in Protestant marching bands in Belfast. *British Journal of Ethnomusicology, 10*(2), 37-59.
25. Radford, K. (2004). Red, white, blue and orange: An exploration of historically bound allegiances through loyalist song. *The World of Music, 71-89*.
26. Rosler, N., Cohen-Chen, S., & Halperin, E. (2017). The distinctive effects of empathy and hope in intractable conflicts. *Journal of Conflict Resolution, 61*(1), 114-139.

27. Scribano, A. (2022). Collective action and love. In *Social Love and the Critical Potential of People* (pp. 117-128). Routledge.
28. Shirlow, P., & McGovern, M. (1998). Language, discourse and dialogue: Sinn Fein and the Irish peace process. *Political Geography*, 17(2), 171-186.
29. Stryker, S., & Serpe, R. T. (1982). Commitment, identity salience, and role behavior: Theory and research example. In *Personality, roles, and social behavior* (pp. 199-218). New York, NY: Springer New York.
30. Stryker, S., & Serpe, R. T. (1994). Identity salience and psychological centrality: Equivalent, overlapping, or complementary concepts?. *Social psychology quarterly*, 16-35.
31. Sullivan, G. B. (2014). Collective pride, happiness, and celebratory emotions: aggregative, network, and cultural models. *Collective emotions: Perspectives from psychology, philosophy, and sociology*, 266-280.
32. Tanner, J. (2020). Ireland in Double Vision: The Allegory of Seamus Heaney's "Come to the Bower". *Criterion: A Journal of Literary Criticism*, 13(1), 4.
33. TenHouten, W. (2023). The emotions of hope: From optimism to sanguinity, from pessimism to despair. *The American Sociologist*, 54(1), 76-100.
34. Turner, J. H. (2009). The sociology of emotions: Basic theoretical arguments. *Emotion Review*, 1(4), 340-354.
35. Turner, J. H., & Stets, J. E. (2006). Sociological theories of human emotions. *Annu. Rev. Sociol.*, 32, 25-52.
36. Turner, J. H., & Stets, J. E. (2011). Sociologija emocija. *Zagreb: Naknada Jesenski i Turk.*
37. van Leeuwen, E., van Dijk, W., & Kaynak, Ü. (2013). Of saints and sinners: How appeals to collective pride and guilt affect outgroup helping. *Group Processes & Intergroup Relations*, 16(6), 781-796.
38. Williams, N. E., Ghimire, D., & Snedker, K. A. (2018). Fear of violence during armed conflict: Social roles and responsibilities as determinants of fear. *Social science research*, 71, 145-159.

PRILOZI

Terorističke organizacije (IRA, UVF, UDA)
Mjesta (znamenitosti, Belfast, Derry)
Povijest (Nevolje, 1969, prekid vatre, glad, otimanje zemlje, Veliki petak, carstvo, povijest, Prvi svjetski rat, kolonizacija, Bloody Sunday)
Poticaji (poziv na borbu, poziv na povratku)
Protestantski simboli (parada, flauta, narančasta boja, sash, kralj William, Willie (Englez, protestant), lambeg bubanj, Battle of the Boyne, 12. 7., orangemen, Dolly's Brae, marš, The Protestant Boys, loyal, Somme, Union Jack, protestantski simboli (no surrender, kruna), monarhija, crna boja)
Ljudi (zajednički život u dobru i zlu, majka, političari, dijete, djeca, miješani brak, mučenici, neprijatelji, tiranin, prijateljstvo, otac, djevojka, mučenici, pradjedovi (prethodnici), neprijatelji, heroji)
Emocije (predrasude, vjernost, ljubav, gubitak, hrabrost, osveta, zabranjena ljubav, zajedništvo, ponos, nada, sjećanje, tuga, mržnja, nostalgija, očaj, plač, usamljenost, zajedništvo, ljutnja, bol, strah, izdaja, nerazumijevanje, neizvjesnost, naučena mržnja, nostalgija, strah, čast, razočaranje, savjest, krivnja, tvrdoglavost, razmišljanje, zbunjenost, oprost, naivnost, hrabrost, divljenje, sreća)
Irska – simboli (starica, Hibernia, papisti, rebels, harfa, djetelina, nacija, zelena boja, Fenian, Paddy, Mick (Irac, katolik), sveti Patrik, Celtic, štrajk glađu, 1916 – ustanak, republika, medvjedić)
Korupcija
Glazba
Mučenje
Žrtva
Ostanak

Nasilje
Nasljede
Ulster
Opasnost
Uniforma
Besmisao nasilja
Rastanak
Moć pjesnika/glazbe
Podjela
Smrt
Borba za pravdu i slobodu
Barikade
Kompromis
Nepravda
Božić
Djetinjstvo
Aluzije na Isusa/Boga
Promjena
Nepravredno zatvaranje
Mladost
Odlazak
Mir
Zatvor
Povratak
Erin
Odbijanje ropstva
Oružje
Borba
Božja pomoć
Sloboda

Prilog 1. Korišteni kodovi

SAŽETAK

U ovome radu analizira se odnos glazbe i sukoba, odnosno načina na koji glazba u kontekstima sukoba doprinosi stvaranju kolektivnih emocija koje izgrađuju i jačaju identitet zajednice i grupnu umreženost, koheziju i solidarnost. Teorijska rada su teorija interakcijskog rituala i teorije identiteta koje spadaju u sociologiju emocija. Za ovaj je rad izabran slučaj Sjeverne Irske, područja dugotrajnih povijesnih sukoba protestantskog (lojalisti/unionisti) i katoličkog (republikanci/nacionalisti) stanovništva. Glavni je izvor tog sukoba želja i nastojanje katoličkog stanovništva za irskom državom na teritoriju cijelog irskog otoka sukobljena s nastojanjem i željom protestantskog stanovništva da područje Sjeverne Irske ostane dio Ujedinjenog Kraljevstva. Ovaj se rad fokusira na razdoblje Nevolja, odnosno razdoblja između 1969. i 1998. godine. U radu se kvalitativnom analizom sadržaja (kodiranjem) analizira tekstove pjesama koje spadaju u tradiciju obje sukobljene strane, identificira se najučestalije emocije te se analizira njihova uloga u kreiranju, učvršćivanju i održavanju identiteta i grupne solidarnosti u kontekstu nasilnog sukoba u Sjevernoj Irskoj s obzirom na specifične povijesne i društvene okolnosti, aktere i svakodnevni život na tom području.

Ključne riječi: glazba, Sjeverna Irska, sukob, kolektivne emocije, ljubav, nada, strah, ponos, identitet, rituali, grupna solidarnost

SUMMARY

This paper analyzes the relationship between music and conflict, i.e. the way in which music in conflict contexts contributes to the creation of collective emotions that build and strengthen community identity and group networking, cohesion and solidarity. The theoretical works are the theory of interaction ritual and the theory of identity, which belong to the sociology of emotions. For this paper, the case of Northern Ireland was chosen, an area of long-term historical conflicts between the Protestant (loyalists/unionists) and Catholic (republicans/nationalists) population. The main source of this conflict is the desire and desire of the Catholic population for an Irish state on the territory of the entire island of Ireland in conflict with the desire and desire of the Protestant population for the territory of Northern Ireland to remain part of the United Kingdom. This paper focuses on the period of Troubles, i.e. the period between 1969 and 1998. The paper analyzes the lyrics of songs that belong to the tradition of both conflicting parties through qualitative content analysis (coding), identifies the most frequent emotions and analyzes their role in creating, strengthening and maintaining identity and group solidarity in the context of the violent conflict in Northern Ireland with regard to specific historical and social circumstances, actors and everyday life in the area.

Keywords: music, Northern Ireland, conflict, collective emotions, love, hope, fear, pride, identity, rituals, group solidarity

